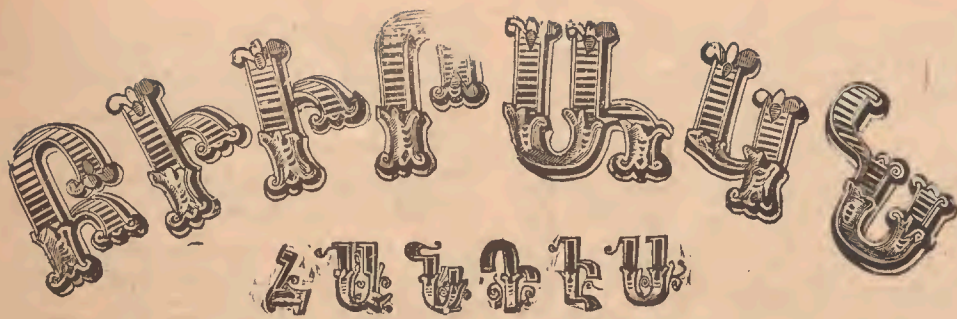

Ագգային, Գիտական, Գրական եւ Քաղաքական

ԻԳ, ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 15

||

9 ԱՊՐԻԼ 1905

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1. ԲԻԻՐԱԿՆ Շաբաթօրեայ Տարեկան բաժնեգինն է Պոլսոյ եւ Գաւառներու համար 50 դր., Արսասահմանի համար 50 րուպլի. կամ 12 Ժրանք կամ 2 1/2 տոլար, թղթատուրեան ծախքը մեր վրայ: — 2. Ձեռնէ կը ծախուի հասը 40 փարայի: — 3. « ԲԻԻՐԱԿՆ » ի վերաբերեալ բաժանորդագին, նամակ կամ ո եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել Կ. Պոլիս, Պայպլ Հաուսի միջոցաւ՝ Խոպերդ Գօլէն, Բրոժ. Յակոբս 2. Ճէնիգեանի. — 4. Անվանու համակ կամ գրութիւն չընդունուիր. — 5. Տարբ օրինակի բաժանորդ գտնողին մէկ օրինակ նուէր կը տուի:

ՔՐԻՍՏՈՍ՝ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԲԱՐՈՋԻՉԸ

Տարակոյս չկայ թէ Բրիստոս պատմութեան մէջ մեծագոյն ժողովրդական քարոզիչն էր, առանց ունենալու այն արտաքին առաւելութիւնները՝ որոնք շատ անգամ տեսակ մը ժողովրդականութիւն կուտան քարոզիչին՝ առանց մեծ մայրեկեղեցի մը ունենալու, որուն շքեղ որմնքը արձագանգէին իր վնձ ձայնը, առանց այն սքանչելի երաժշտութեան որ երբեմն այնքան զիւթիչ եւ քաջողական կ'ընէ եկեղեցական պաշտամունքը, առանց ունենալու ազդեցիկ հետեւողներ, եւ առանց ունենալու ուրիշ պատահական առաւելութիւններ որոնք յաճախ իրաւամբ կ'աւելցնեն մեծ քարոզիչներու ժողովրդականութիւնը, առանց գործածելու հետտորական ձեւեր, առանց գգուելու ժողովուրդին հպարտութիւնը եւ նախապաշարունակները, Յիսուս Բրիստոս խռնն բազմու-

թիւններ կը քաշէր իրեն ուր որ երթար: Անգամ մը ժողովուրդը ուզեց զինքը մեծացուցանել խոշոր փառքերով. քանի մը անգամներ պատահեցաւ որ ինքը յատուկ նպատակաւ աշխատեցաւ այս իր ժողովրդականութիւնը մեղմացնելու՝ յայտարարելով զինքը մտիկ ընելու համար խռնուող ժողովուրդին թէ մտիկ ընելը բան մը չէր առանց հնազանդութեան, եւ հնազանդիլն ալ անկարելի էր առանց ինքնազոհողութեան: Եթէ մեր ընթերցողները կարգան Ղուկասու է. Գլուխը եւ Ը. Գլուխին առաջին համարները, պիտի տեսնեն այս ըստածներուն ճշմարտութիւնը: Այդ ընթերցումով պիտի տեսնուի թէ Բրիստոսի ուսուցման մէջ կրօնքը եւ մարգասիրութիւնը, այսինքն ակնածանք Աստուծոյ համար եւ գործնական սէր եւ ծառայութիւն մարդուն համար, անքակտելի

կերպով իրարու հետ միացած էին։ Այնպիսիս պատմութիւնը այսպէս եղած չէ միշտ։ Անոր տաճարները եղած չեն միշտ մարդասիրութեան եւ քաղցրութեան աղբիւրներ։ Իրաւ է որ Մովսէսի օրէնքները ինքն մարդասիրական պատուէրներով, բայց ճշմարիտ է նաեւ որ փարիսեցիական եկեղեցին մոռցած էր Մովսէսական օրէնքին այս կողմը։ Նկատելով այն ընդհանրական վարմունքը զոր ցոյց կուտային հիւանդութեան նկատմամբ առաջին դարուն մէջ՝ ցոյց կուտայ թէ ինչպիսի անցթուութիւն կար հանդէպ մարդոց Պաղեստինի մէջ։ Ընդհանուր գաղափարը այն էր թէ հիւանդութիւնը Աստուծոյ անէծքն էր եւ ուստի մարդկային համակրութիւնը պէտք էր դադրեցներ տառապող հիւանդին համար։ Կը կարծուէր թէ կոյր մարդ մը գրկուած է երկինքին լոյսէն կամ իր եւ կամ իր ծնողին մէկ մեղքին համար։ Աշակերտներն ալ այս մոռք հարցում ուղղեցին Քրիստոսի երբոր հանդիպեցան խեղճ կոյրի մը. «Վարդապետ, որո՞ւնն է յանցանքը, իրե՞նք թէ իր ծնողքին»։ Բոլորը ընկերութենէն դուրս կը ձգուէր, եւ եթէ երբեք մօտենար ան մարդու՝ բարեպաշտ բարին կը յայտարարէր թէ պէտք է քարկոծուի։ Դիւանարները կամ լուսնոտները կը ձգուէին որ թափառին գերեզմաններուն մէջ, անբարեկամ եւ միայնակ։ Այսպիսի ժամանակի մը մէջ էր որ Քրիստոս եկաւ քարոզելու եւ գործադրելու մարդասիրական կրօնք մը։ Ձկնորսներուն կ'ըսէր թէ ինչպէս նետելու են իրենց ուռկանները որպէս զի շատ ձուկ բռնեն։ Կը կերակրէր նօթի ժողովուրդը, երբ տեսաւ թէ այնքան անօթեցած եւ տկարացած էին որ պիտի չկրնային երթալ իրենց հեռաւոր տունները օրուան մը քարոզութենէն վերջ։ անգամ մը ընդմիջեց սինակովայի պաշտամունքը անդամաւործ մը բժշկելու համար։ Ձեռքը երկնցուց զպչելու համար անմաքուր բորոտին, եւ առողջացուց զինքը՝ յուղարկաւորական թա-

փօր մը փողոցին մէջ կեցուց, որպէս զի միակ որդին որ մեռեր էր՝ կրկին դարձնէ անոր մօրը որ այրի կին մըն էր։

Ու այս համակրանքը միայն մարմնական տառապանքի սահմանափակեալ չէր։ Փարիսե-իները կը վերաբերէին մէկ դասակարգի մը եւ կը խօսէին մէկ դասակարգի մը։ Յիսուս Քրիստոս յառաջ եկաւ հասարակ ժողովուրդէն, եւ կը խօսէր հասարակ ժողովուրդին։ Ան յայտարարեց թէ հարուստ մը որ փոյթ չընէր աղքատին տառապանքին համար՝ իր դռան առջեւ կեցող մօրացիկէն աւելի գէշ է։ Թէ այն յաջող մարդիկը որոնք լոկ իրենց անձնական հաճոյքին համար հարստութիւն գիզած են, անմիտներ են։ Թէ մաքսաւորը որ իր մեղքէն ազատուի կը փնտոէ, աւելի ընդունելի է Աստուծոյ առջեւ քան այն փարիսեցին որ կը պարծենայ իր արդարութեան համար։ Թէ ամենօրեայ կեանքի մէջ արդարութեան գործիչը աւելի աղէկ է քան թէ տաճարին զոհերուն ճշգրտապէս ըլլալը։ Իր քարոզածը կը գործադրէր։ Իր աշակերտները հասարակ ժողովուրդին մէջէն ժողովեց, հասարակ ժողովուրդին մէջ ապրեցաւ եւ մասնակից եղաւ անոնց կեանքին։

Փարիսեցիներուն անմարդասիրական եւ դասակարգի կրօնը ճգնաւորական էր։ Մովսէսական օրէնքին մէջ ծոմին վրայ անոնք շատ մը ուրիշներ ալ աւելցուցեր էին։ Բարեպաշտ փարիսեցին ամուսն չորրորդ օրը ծոմ կը պահէր, որովհետեւ այն օրը նաբուգոդոնոսոր Երուսաղէմը առեր էր։ Ծոմ կը պահէր նաեւ ամուսն հինգերորդ օրը, որովհետեւ այդ օրը տաճարը այրուած էր։ Եօթներորդ օրը՝ որովհետեւ այդ օրը Երուսաղէմի Հրեայ կառավարիչը մեռեր էր։ ամուսն տասներորդ օրը՝ որովհետեւ այդ օրը Երուսաղէմ պաշարուած էր Քաղզէացիներէն։ Ծոմ կը պահէր նաեւ ամէն չարթուն հինգերորդ օրը, որովհետեւ այն օրը Մովսէս լեռը ելեր էր Օրէնքին համար. եւ ամէն չարթուն երկրորդ օրը՝ որովհետեւ այդ օրը Մովսէս

Օրէնքը վար բերեր էլ, Լեռնէն, Այսպէս՝ կրօնքը կը նստէր քուրճի եւ մոխրի մէջ, Մարդիկ անանկ սորված էին թէ կրօնասէր ըլլալը՝ տխուր դէմք եւ նիհար մարմին ունենալ է։ Քրիստոս աւելց տարաւ ասոնք ամէնը։

Եթէ կրօնքը առաջին դարուն մէջ մեծաւ մասամբ ճգնաւորական էր, նաեւ կանոններու եւ պատուէրներու բեռնաւորում մըն էր մարդոց վրայ։ Փարիսեցիներուն սորվեցուցած կրօնը մշտնջենապէս կ'ըսէր մարդկային սեռին. «մի ըներ»։ Կրօնի այս զսպողական յատկանիշին մէկ աչքառու օրինակը կը տրուի մեզի մաքրութեան եւ անմաքրութեան օրէնքներուն նկատմամբ։ Շատ մը այլազան բաներ իբր անմաքուր հոշակուած են, եւ ասոնք այնքան շատ էին որ միշտ վտանգ կար որ մարդ իր օրական կեանքին մէջ կերպով մը անմաքուր ըլլալու է։ Ասկէ էր որ յառաջ եկաւ լուսոյման համար յատուկ պատրաստուած արարողութիւններ որոնք սահմանուած էին յետին ծայր մասնաւորութեամբ։ Ոչ նուազ զսպողական և ծանրաժանր էին պաշտամունքի համար երած կանոնադրութիւնները։ Աղօթքները պէտք է որ կրկնուէին մասնաւոր կերպով մը ու մասնաւոր շարժումներով եւ դիրքով, ապա թէ ոչ անօգուտ կ'ըլլային։ Կրօնքը իբր զսպում նկատելու գաղաղափարը Քրիստոս որոշակի ու ազդուապէս դատապարտեց, իր աշակերտները այդ սգիէն ազատագրելու ջանք, ու գործքով ալ նոյնը ցոյց տուաւ։

Միացուցէք ասոր հետ իր անփութութիւնը աւանդական աստուածաբանութեան համար, կրօնական կեանքի իր պարզաբանութիւնը մէկ Սէր բառին մէջ պարունակել տալով բոլոր կրօնքը, իր յուսոյ ներշնչումը բոլոր այն սիրտերուն մէջ որոնք յուսահատութեամբ խաւարած բթացած էին, իր այն ուսուցումը թէ Աստուած Հայրն է բոլոր մարդկային սեռին, եւ թէ ամէն զաւակ կրնայ օգնութիւն եւ յոյս գտնել Անկէ։ Մարդոց համար ունեցած իր համակ-

րութիւնը այնքան լայն ու այնքան խոր էր որ ոչ մէկ դասակարգութիւն, ոչ մէկ արարողութիւն, մինչեւ անգամ ոչ մէկ անձնական մեղանշականութիւն կարող էին հոգին զրկել այդ համակրութենէն։ Այս բաներուն մէջ կը գտնենք այս նոր մարգարէին նկարագրին եւ ուսուցման քանի մը տարրերը՝ որոնք ժողովուրդը խանդավառութեամբ լեցուցին ու փարիսեցիներն ալ ապաւեցուցին եւ զայրացուցին։

Ղուկասու Աւետարանին եօթներորդ եւ ութերորդ գլուխներուն մէջ կը պատահինք հինգ միջադէպներու որոնք կը բացատրեն Քրիստոսի համակրութեան ընդարձակութիւնը։ Տոհմային բոլոր պատուարներուն վրայէն անցաւ Ան անարգել Երբ Հրէաները եկան միջնորդութիւն ըրին Հռոմայեցի հաբիւրայեցի մը համար՝ որուն ծառան՝ շատ սիրելի իրեն՝ հիւանդ էր, անոնք բարեխօսութիւն ըրին այս հեթանոսին համար ըսելով թէ «Ան արժանի է, որովհետեւ կը սիրէ մեր ազգը եւ մեզի սինակով մը շինեց»։ Բայց Քրիստոս հաբիւրայեցիներէն ազատգամին մէջ նշմարելով խոնարհութեան եւ հաւատքի ապացոյցը, իսկոյն յայտարարեց թէ, Հռոմայեցի էր թէպէտ, բայց գերազանց էր այն իսրայէլացիներէն՝ որոնք այսպէս դժգոհուով կը յանձնարարէին զանիկա։ Կ. Պոլսոյ մէջ երբ յուզարկաւորական թափօր մը անցնի փողոցէն, ճամբուն վրայ կեցողներէն շատերը՝ իրենց գլուխը բանալով եւ շատերն ալ ուրիշ կերպով իրենց յարգանքը ցոյց կուտան։ Բայց Պաղեստինու մէջ սովորութիւն էր որ փողոցին մէջ գտնուող ամէն մարդիկ կը միանային թափօրին եւ այս կերպով կը ստուարացնէին յուզարկաւորներու բազմութիւնը։ Օր մը, ուստի, շատ տարօրինակ հանդիպում մը տեղի ունեցաւ երկու մեծ թափօրներու։ Մէկ թափօրը՝ յուզարկաւորական թափօր մը որ դուրս կ'ելլէր Նային քաղաքէն, տրտմաթախիծ զննացքով մը հետեւելով երիտասարդի մը դագաղին, որ կը տարուէր գերեզման, եւ միւսն

էր Քրիստոսի խումբը՝ որ նոյնպէս փողոցներու բազմութիւնէն հետզհետէ ստուարացած կ'ուղղուէր դէպի Նային քաղաքը։ Եւ ահա՛ Յիսուս կանգ կ'առնէ եւ կը կայնեցընէ նաև մեռելական թափօրը. կը մերձենայ դագաղին, ձայն կուտայ անորմէջ պառկող մեռեալին, եւ իսկոյն մեռելական թափօրը կը փոխուի խնդապատար թափօրի մը, ճիշդ անոր պէս որ Քրիստոսի հետ քաղաք մտնելու վրայ էր։ Ուրիշ օրինակ մը. ջանք եղած էր որպէս զի Յովհաննէսի եւ Յիսուսի աշակերտներուն մէջ նախանձու սերմեր ցանուին։ Երկու մարգարէներուն կերպերը արմատական տարբերութիւն ունէին իրարմէ. եւ Յովհաննէս բանտարկուած Մաքէրոսի դղեակին մէջ, սկսած էր յուսահատիլ։ Ուստի իր աշակերտները զրկեց որ երթան հասկնան թէ այն Յիսուսը զոր ինք մկրդտած էր իրօք Մեսիա՞ն էր թէ ոչ։ Այն անխառն գովեստը զոր Յիսուս տուաւ Յովհաննէս Մկրտիչի բոլոր ժողովուրդին առջեւ, նոր ապացոյց մը տուաւ անոնց Անոր լայն համակրութեան։ Ան կրնար տեսնել մեծ ճշմարտութեան մը բուն հոգին, բացատրութեան տարբեր եղանակներու ետեւէն եւ կրօնական բարեկարգութեան անկատար ծրագիրներուն մէջէն։ Հասարակ ժողովուրդին սիրտը միշտ արձագանգ կուտայ այն ազնիւ հոգւոյն որ բարին կը նշմարէ որչափ ալ որ բրտութեամբ հագուած ըլլայ ան։

Այս ամէնուն վրայ աւելցուցէք ուրիշ մեծութիւն մըն ալ որ յատկապէս կը գրաւէ մեզ սէս մեղանչական մահկանացուներուն սիրտը։ Այս մեծութեան շողուն օրինակը կը տեսնենք «մեղաւոր կնոջ» նկատմամբ Անոր ցոյց տուած վարմունքին մէջ։ Հակառակ տասներինը դարերու քրիստոնէական ուսուցման՝ Քրիստոսի աշակերտներէն քիչերը կան որ համակրութեան կամ յոյսի խօսք մը ունենան ինկած կնոջ մը համար։ Ո՛վ բաղձացած չէ գիտնալ թէ ի՞նչ էին Յիսուս Քրիստոսի խօսքերը որոնք ապաշխարութեան արցունքներ թափել տուին այս կնոջ, եւ ներշնչեցին անոր ձեռքերը մեծ Վարդա-

պետը անուշահոտ իւղերով օծելու սրբազան ծառայութեան համար։ Այդ խօսքերը հիմա կորսուած են մեզ համար։ Բայց միջադէպը կը մնայ, Ս. Գիրքին մէջ պատմեալներուն ամէնէն սրտաշարժը, ցոյց տալու թէ որքան խորունկ եւ գորովալից էր Քրիստոսի համակրութիւնը հէք, ինկած կնոջ մը համար։ Պաղեստինու մէջ նորութիւն մըն էր տեսնել կիներ որոնք ընկերացած էին կրօնի ուսուցիչի մը, կը ծառայէին Անոր եւ կ'ընդունուէին Անկէ աշակերտաց շրջանին մէջ, քանզի փարիւեցիութիւնը կ'արհամարհէր կիներ։ Կնոջ մը կրօնք սորվեցնելը, հետեւողի մը կրօնք սորվեցնելու չափ անվայել բան մը կը նկատուէր։ Նորաստեղծ եկեղեցիին մէջ կիներ ընդունիլ այդ մարդոց հաւասար պայմաններով՝ ցնցել էր լուսագոյն ընկերութեան բոլոր նախապաշարութեաները. բայց միանգամայն ալ արթնցնել էր բոլոր այն խանդավառութիւնը որ քնացած ու յարութեան սպասելով կը կենար պարզ, հասարակ մարդկութեան սրտին մէջ։

Այսպէս այն միւսնոյն գործքերը որոնք թշնամութիւնները կը գրգռէին ու այլ եւ այլ տարբեր կը միացնէին պայքար մղելու Քրիստոսի դէմ, նաև կ'արթնցնէին մարդոց սրտին մէջ այն զգացումները՝ որոնք կրօնքին արարողական կամ պայմանադրական սահմաններէն շատ աւելի խորունկները կը գտնուին, եւ այս կերպով էր որ հասարակ ժողովուրդը այնպիսի խանդավառութիւն մը կ'ունենար հաւատքի, յոյսի եւ սիրոյ այս նոր ու երկնային Քարոզիչին համար։

ՅԱԿՈԲՈՍ ԶԷՃԻԶԵԱՆ

ՄԵՐ ՈՐԲԱՆՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱԶԱՐԸ

Տեղի պիտի ունենայ առաջիկայ ԶԱՏԿԻ Բչ. օրը Պրոուսայի մէջ։ Կը խնդրուի զրկել այլ և այլ ձեռագործներ և իրեղէններ ծախուելու համար ի նպաստ հաստատութեանս Գաբրիէլ էֆ. Ս. Գաբրիէլեան կ'ընդունի ո՛ր և է նուէր։ Հասցէ՝ Թիւ 27, Պայպըլ-Հաուս, Կ. Պոլիս։

ԸՆԹԱՑԻԿ ՆԻՒԹԵՐ

ԿԱՐԵՒՈՐԱԳՈՅՆԸ

Վերջերս՝ աչքիս զարկաւ ծանուցում մը, որմէ տեղեկացայ թէ՝ Մարաշի մէջ ալ Աստուածաբանական վարժարան մը ունին բողոքականները։ Ու այդ ծանուցումով, հրաւեր կը կարգացուէր փափագողներուն՝ որ առաջ իրեն ուսանող արձանագրուիլ, առաջիկայ դպրոցական շրջանին համար Ասիէ տալ, այս նոյն սիւնակներուն մէջ առիթը ներկայացաւ անգամ մը, դիտողութիւններ մը ընել՝ Մարսուանի Աստուածաբանական վարժարանին շուրջը հանուած աղմուկի մը պատճառով։

Հիմա ալ, վերոյիշեալ ծանուցումը նորէն առիթ կը ներկայացնէ՝ դառնալու այդ նոյն խնդրին, ընդհանուր հայեցակէտէ մը քննելու բողոքական աստուածաբանական վարժարաններու խնդիրը։

Ի՞նչ եւ է կերպով, միտքիս մէջ չեմ կրնար համոզում մը գոյացնել թէ՝ ափ մը բողոքական ժողովուրդին համար՝ ի՞նչ Թարգ կայ բանալ կամ պահել երկու Աստուածաբանական վարժարան։ Արդեօք դիմումները այնքան շատ են որ մէկը չբաւեր։ Եթէ ասի ճշմարիտ ըլլար իսկ, աւելի խելացութիւն պիտի ըլլար՝ եղածը ընդարձակել, քան նոր մը բանալ, եւ սակայն լսածիս նախելով խնդիրը ա՛յդպէս չէ՛։ Մարսուանի Աստուածաբանական ուսանողները մի՛շտ փոքրաթիւ խումբեր եղած են և կ'ըսեն թէ՝ ամէն մէկ ուսանողի մէկ ուսուցիչ իսկ կ'ըլնայ, կ'որիկ հաշիւով։ Անանկ որ, մէկէ աւելի աստուածաբանական վարժարան ունենալու խնդրին՝ ի՛մ խելքս չհասնիր ո՛ր եւ է տրամաբանութեամբ, եւ կանխիկ պատրաստ եմ շնորհակալութիւններս մատուցանել ա՜նո՛ր, որ ձանձրութիւնը յաճն կ'առնէ այս կէտը լուսաբանելու՝ ինծի եւ ինծի հետ ալ՝

Թերեւս Բիւրակնի շատ մը ընթերցողներուն։

Առանց շատ մօտէն ձանձնալու այդ երկու վարժարաններն ալ՝ իրաւունք ունինք արդէն ենթադրելու թէ՝ անո՛նք երկուքն ալ միսիոնարներու կողմէ կը կառավարուին։ Անանկ որ մրցումի խնդիրն ալ ինքնին գոյութիւն չունենար։ Մանաւանդ որ շատ աւելի խելացի գործ մը չըլլա՞ր արդեօք միացնել այդ երկուքին ուժերը, և սակ չէնք շնորհք հաստատութիւն մը ունենալ։ Իւրաքանչիւրը՝ առանձինն ի՞նչքան ալ փայլուն ու յաջող ըլլայ՝ կը հաւատամ թէ շա՛տ աւելի մեծ օգտակարութիւն կրնայ ծնիլ՝ եթէ այդ երկուքը մէկի ձուլուին։

Չըլլայ որ սակայն թիւի կամ թուանշանի խնդիրը մատ ունենայ գործին մէջ։ Թերեւս կը խորհուի թէ՝ մէկի տեղ երկու աստուածաբանական վարժարան կ'ունենան միսիոնարները եւ կամ բողոքականները։ Ի՞նչ կ'ելլէ սակայն թիւէն։ Եթէ ուզէք չորս թող ըլլայ ատոնց թիւը եւ կամ նոյն իսկ չորս հարիւր։ Քանակի խնդիրը ամէն բան չէ՛ ամէն ատեն։ անդին կայ որակի աւելի կարեւոր խնդիրը։

Արմաշ ու Մարաշ՝ կը հասկնամ. առաջինը պէ՛տք է վարդապետ հասցնելու համար, եւ երկրորդը՝ պատուելի։ Մարսուան եւ Մարաշ սակայն հանելուկ մըն է ինծի համար, քանի որ ինչպէս ըսի, ափ մը բողոքական ժողովուրդին՝ քանի մը պատուելիներն են որ հոն պիտի դաստիարակուին կամ պատրաստուին։ Ու մէկը, միայն մէկը՝ շա՛տ իսկ կուգայ այդ նպատակին համար, ի՞նչ որ կարծեմ կրնայ հաստատուիլ այսօրուան օրս Մարսուանի Աստուածաբանական ուսանողներու փոքրիկ թիւովը։ Կրկնեմ սակայն թէ, ա՛յդ թիւն ալ մեծ աւել մը չընենք միտքիս մէջը, այլ թէ՝ Մարաշի ու Մարսուանի վարժարանները միանալով՝ պէ՛տք է որ մէջտեղ դրուի աւելի կատարեալ ու աւելի նպատակայարմար աստուածաբանական

վարժարան մը: Եթէ սակայն միտքերնին՝
 թաղային վարժարաններու նման նախակրթ-
 թարաններ կամ ծաղկոցներ բանալ է շատ
 մը կեդրոններու մէջ, ա՛յդ տարբեր խնդիր:
 Ես ուրիշ կերպ ըմբռնած եմ Աստուածաբա-
 նական վարժարանին դերը: Ու կը կարծեմ
 թէ ինծի համամիտ պիտի գտնուին բոլոր
 անոնք որ չեն նայիր քանակին, այլ մա-
 նաւանդ որակին, որ է վերջապէս կարեւո-
 րագոյնը:

ՀԱՅԿ ԱԳՈՆՑ

ՄԵԾ ՊԱՅՔԻ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՂԱԿԱԶԱՐՈ

Ծաղկազարդը՝ թէեւ զուտ հայկական
 ծագում մը ունի, սակայն քրիստոնէական
 ու տօնական պատմական հիմ մը ունենալէ
 զուրկ է: Հասարակութենէն շատեր գայն
 «Ծառզարդար» անունով ալ կը յիշեն: Կը
 կարծուի թէ Ծաղկազարդը հին ատեններ՝
 Հայերու մէջ հեթանոսական տօն մըն էր,
 իսկ հիմա Աստուածորդիին՝ Զատիկէն շա-
 րաթ մը առաջ, հանդիսաւորապէս դէպի Ս.
 քաղաքը գնացքը կը յիշատակէ:

Քրիստոսէ 61 տարի առաջ, երբ Պոմպէոս
 իր յաղթած 900 քաղաքներու եւ 1,000
 բերդերու անունները արոյրէ սեղաններու
 վրայ քանդակելով՝ ամէն տեսակ յաղթական
 յիշատակներով՝ փառաւորապէս Հռոմ կը
 մտնէր, անոր ընծայուած խանդավառ ցոյ-
 ցերու նմանօրինակ դէպքին, անկէ առաջ
 մարդկութիւնը հանդիսատես եղած էր:
 Պոմպէոսի այդ հռչակաւոր գնացքին ամէնէն
 ուշագրաւ երեւոյթը, անոր՝ ինքզինքը աշ-
 խարհի իբր յաղթող ներկայացնելն էր: Իսկ
 Պոմպէոսէ գրեթէ 90 տարի վերջ խաղաղու-
 թեան իշխանին՝ դէպի Ս. քաղաքը յաղթա-

պանծ գնացքը, բովանդակ պատմութեան
 մէջ յոյժողովին աննման դէպք մըն է: Պա՛հ
 մը մտածեցէք այս չնաշխարհիկ թափօրին
 վրայ: Ի՛նչ անսովոր բազմութիւն է ան:
 Խու՛մբ մը մարդիկ պանծալի քաղաքը գա-
 լու համար, ընկերակցած էին արդէն իրենց
 մեծ Վարդապետին: Ուրիշ խու՛մբ մըն ալ այ-
 գիներէ, պարտէզներէ եւ նամանաւանդ քա-
 ղաքի մէջ գտնուած հետաքրքիրներէ կազ-
 մուկելով՝ փառաւորապէս զԱյն կը դիմաւո-
 րէր: Ներոնի օրով եղած մարդահամարի մը
 համեմատ, Պասէքի ատենը Երուսաղէմի մէջ
 2,700,000 Հրէաներ կը գտնուէին, որոնք
 Պաղեստինէ զատ՝ Բաբելոնի, Եգիպտոսի,
 Յունաստանի, Սպանիոյ եւ Իտալիոյ մէջ
 ցրուած Հրէաներէ ալ եկած էին: Ամբողջ
 հեղեղի պէս կը վազէր: Մարդոց երկու
 տարբեր հոսանքներ ճամբուն վրայ իրարու
 հանդիպելով՝ Էմմանուէլին Երուսաղէմ գա-
 լուստը կը պանծացնէին:

Քրիստոսէ 600 տարի առաջ Զաքարիայի
 միջոցով գուշակուած «մեծապէս ուրախա-
 ցիր, ո՛վ Սիօնի աղջիկ, ահա քու թագաւորդ
 քեզի կուգայ, հեղ ու իշու վրայ՝ հեծած՝ եւ
 իշու ձագի՝ աւանակի վրայ» մարգարէու-
 թեան կատարումին համար, Յիսուս՝ Բեթ-
 փազէ գիւղէն էլ մը ու անոր հետ աւանակ
 մը բերել տալով՝ հանդէսին նոր ու խոր-
 հըրդաւոր պարագայ մըն ալ աւելցուց:
 Պաղեստինի մէջ ազնուականները էշով կը
 պտտէին: Դիւրովա իր երգին մէջ, երկրին
 հարուստները «ճերմակ էշերու վրայ հեծնող»
 կը կոչէ: Իշու վրայ հեծնալը խաղաղու-
 թեան նշան մըն էր: Զիտ վրայ հեծնալը
 պատերազմողի վայելուչ բան մըն էր: Եթէ
 Քրիստոս ձիու վրայ բազմէր, պատերազ-
 մասէր հերոսի մը պէս ներկայացած պիտի
 ըլլար: Աստուածորդին՝ որ իբրեւ խաղաղու-
 թեան իշխան՝ իր անձը զօհելով՝ Աստուծոյ
 եւ մարդու միջեւ համաձայնութիւն մը պի-
 տի հաստատէր, պատշաճ էր որ իշու վրայ
 հեծնալով հեզութիւնով քաղաքը մտնէր:
 Նուիրական նպատակներու համար գործած-
 ուելիք կենդանիները՝ պէտք էր որ լուծ մը

կրած չըլլային։ Ան՝ հրաշալի գիտութիւնով՝ վրան հեծնալու համար ձագ մը բերել կուտայ, որ երբեք գործածուած չէր։ Ո՛հ, ի՛նչ սքանչելի խոնարհութիւն է աս։ Ան՝ որ լուսափայլ երկինքներու մէջ քերովքէներու թեւերուն վրայ կը բազմէր, օրինազանցներու փրկութեանը համար խոնարհութիւն հագնելով իշու ձագին վրայ կը նստի։

Երբ Քրիստոսէ 884 տարի առաջ՝ Յէո՛ւ իսրայէլի աթոռին վրայ նստաւ, իր ընկերները իրենց հանդերձները Անոր տակը դրին։ Նոյնպէս Քրիստոսի աշակերտները իբրեւ յարգանքներու նշան, իրենց հանդերձները էշին ու աւանակին վրայ տարածեցին։ Արքունական պատիւ մըն է աս։ Աշխարհակալներ ու իշխաններ՝ ճանապարհի վրայ տարածուած օթոցներով, ծառերու ոստերով ու ծաղիկներով շատ անգամ պատուուած են։ Երբ Քսերքսէս՝ Ելեսպոնտոսի կամուրջէն կ'անցնէր, մարդիկ մրտենիի ոստերով ճամբան զարդարեցին։ Երբ Մեծն Աղեքսանդր՝ Բաբելոն կը մտնէր, անոր ճամբուն վրայ ծաղիկներ սփռեցին։ Ամենակալ Արքան՝ ամէն բանի օրինաւոր տէրն է։ Ան շատ անգամ մեր էշուն ու հանդերձներուն անգամ պէտք ունի։ Հաւատացեալները՝ իրենց դրամը, ժամանակը, կարողութիւնը Աստուծոյ համար գործածելու յօժար ըլլալու են։ Մեծ արտօնութիւն մըն է, Անոր փառաւոր գործին մէջ բաժին մը ունենալը։ Էմմանուէլին երկնային սկզբունքները տարածելու համար, ձեր պաշտած կուռքերը՝ Անոր ոտքերուն տակ նետեցէք։ Յաւիտենական Լոզոսի երկրագունտի ծայրերուն հռչակուելուն համար, ձեր սնափառութեան հանդերձներն ու փառասիրութեան զարդարանքները՝ Անոր առջեւ տարածեցէք։

Աստուածային այս հանդէսի միջոցին՝ ծաղիկները կը ժպտին, ծառերը կը բերկրին, ոստերը կը ծփան ու ամբողջ բնութիւնը կը ցնծայ։ Կարծես՝ նորածագ գաւունը՝ բուսական աշխարհի մշտադալար արմաւենիներով ու պտղաբեր ձիթենիներով հանդերձ՝ զարդարուած հարսի մը պէս

երկնային Փեսան կը դիմաւորէ։ Նախնի Յոյննր՝ խաղերու եւ պատերազմի միջոցին յաղթող հանդիսացողներուն համար, օգին մէջ արմաւենիի ոստեր ու տերեւներ շարժելու կամ գետինը տարածելու սովորութիւնը ունէին։ Երբ Սիօնի հոգեւոր թագաւորը յաղթական գնացքով մը Երուսաղէմ կը մտնէր, իբրեւ ուրախութեան նշան արմաւենիի ոստերով՝ զԱնիկա դիմաւորեցին։ Աստուծոյ Դառնուկը, երբ ամէն ազգէ ու ամէն զարէ փրկուածներու հոծ բազմութիւնով երկնային Երուսաղէմը մտնէ, հոն ալ՝ արմաւենիներով իրեն բարի գալուստ պիտի մաղթուի։

Աստուածորդին՝ որ յաւիտենական դաբերու մէջ, լուսափիւռ հրեշտակներէ կը գովարանուէր ու երկնաբնակ քերովքէներէ կը փառաբանուէր, հիմա Աղաթի որդիներուն «Ովսաննա ի բարձունս»ովը կ'օրհնաբանուի։ Աւելի ստոյգը, երկրաւորները երկնաւորներու հետ, հոգեղէնները լուսեղէններու հետ միանալով՝ երկնային նուագին նոր հրապոյր մը կ'ընծայեն։ «Ովսաննա» երբայական բառ մըն է, որ «Փրկէ արդ» կը նշանակէ. սակայն հոս իբրեւ խնդակցութեան յայտարար բան մը կ'արձակուի։ Երկրի վրայ Մեսիային ընծայուած «ովսաննաները» թող բարձրագոյն աստիճաններու եւ բարձրագոյն երկինքներու մէջ բարձրագոյն ոճերով ընդունուին ու կրկնուին։ Հրեշտակներուն բարբառն են անոնք։ Իր ծնունդին՝ երկնային բազմութիւն մը՝ միւլնոյն բերկրութիւնը յայտնեց։ Ամբոսին մեծագոյն ազաղակներովը մթնոլորտը կը թնդար։ Բոլոր բերաններէ թռչտող հիացումի գոչերու ամէն սիրտերէ բխող ովսաննաներ՝ երկնային նոր Երուսաղէմին մէջ, դարբէ ի վեր կ'արձագանգեն։ Տաճարին մէջ մանուկներուն «Ովսաննա որդւոյ Դաւթի» մեծագոյն աղաղակը կը ցուցնէ թէ՛ աստուածային պաշտամունքի մէջ անոնք ալ բաժին մը պէտք է ունենան։ Անոնց փափուկ սիրտերը հոգեւոր տպաւորութիւններու համար շատ անգամ չափահասներէ աւելի բաց են։ Ի՛նչ զարմանալի բան։ Մինչ մանուկներու սքան

չելի ովսաննաները՝ Քրիստոսի կողմէ սիրա-
լիր ընդունելութեան կ'արժանանային, փա-
րիսեցիներու եւ դպիրներու կողմէ կը մե-
ղադրուէին: Հաւանականաբար անոնք ալ
զԱնիկա իբրեւ նշանաւոր վարդապետ մը
ճանչնալ կ'ուզէին, սակայն Անոր այնպիսի
բարձր տիտղոս մը տրուելուն եւ երկրի
վրայ իբրեւ Աստուծոյ փոխանորդը պատիւ
մատուցուելուն համար արդի Արիանոսնե-
րու պէս Անկէ կը գայթակղէին:

Արտասովոր հանդէսին մէկ գլխաւոր
յատկանիշը՝ անոր պաշտօնական ու հրա-
պարակային ձեւ մը ունենալն էր: Ասկէ ա-
ռաջ Քրիստոս հրապարակաւ իբրեւ Մեսիա
ծանուցուիլ չէր ուզեր, որպէս զի երկրի
վրայ իր գործը տարածած չխափանուէր:
Բայց հիմա ինք հրապարակաւ իբրեւ Մե-
սիա կ'երթայ եւ անոնց բարձրագոյն տիտ-
ղոսները կ'ընդունի. թէեւ ինք քաջ գիտէր
թէ իր թշնամիները զայրանալով զինքը պի-
տի խաչէին: Այս միջոցին Աստուածամար-
դուն ընծայուած բարձրագոյն տիտղոսնե-
րուն համար, իր թշնամիները երբ խնդրե-
ցին որ աշակերտները յանդիմանուին, ընդ-
հակառակը, «թէ որ անոնք լուռ կենան,
քարերը պիտի աղաղակեն» բանաձեւով մը
իբենք յանդիմանուեցան: Քրիստոս ասով կը
յայտնէ թէ այս միջոցին ընծայուած պատիւը
ընդունիլը իր աստուածային իրաւունքն էր,
եւ այն աստիճան անհրաժեշտ պէտք մըն էր
որ եթէ մարդիկ չմատուցանէին, անշուշտ
արարածները ստիպուած էին ընծայել: Քա-
րերը չատ անգամ թէ՛ ալլաբաւական թէ՛
բառական նկարագրութիւններով մեծ ճշ-
մարտութիւններ պարզած են: Նինուէի,
Բաբելոնի, Եգիպտոսի մէջ գտնուած քարերը
տաճարին քարերուն պէս մեծ իրողութիւն-
ներ կը յայտնեն: Մարկոս Անտոնինոս կ'ը-
սէ. «Կեսարի բոլոր վէրքերուն լեզու մը
տուէք, ահա անոնք Հռոմի բոլոր քարերը
պիտի չարժեն ու մեծ յուզմունք մը յառաջ
պիտի բերեն»: Այս հանդիսաւոր մուտքին
բոլոր պարագաները՝ սովորականէն տարբեր
բաներ են: Երկնային մեծ հոգեւոր ճշմար-

տութեան մը տեսանելի կերպով ներկայա-
ցումն է: Այլակերպութեան լերան փառաւոր
հանդէսէն վերջ՝ Քրիստոս երկրորդ անգամ
ըլլալով՝ երկնային շքեղութիւն մը կ'ըն-
ծայէ իր սովորական ընթացքին: Իբրեւ իր
արդար իրաւունքը կը պահանջէ որ իր
աստուածային մեծավայելչութեան առջեւ
բոլոր գլուխները խոնարհին: Աստուածային
տնօրէնութեան երկրային վախճանին մօտե-
ցած ատեն՝ հրապարակաւ կը հռչակուի թէ,
ճշմարտութեան, սիրոյ ու եղբայրակցու-
թեան արքան է Ան: Ամբողջ տեսարանը
անբացատրելի կերպով սրտայոյզ է: Թու-
զումնալից պատկերներ իրարու կը յաջոր-
դեն հոն: «Երբոր Անիկա Երուսաղէմ մտաւ,
բոլոր քաղաքը շարժեցաւ ու ըսաւ, ո՛վ է
աս»: Երբ առաջին անգամ երկրագունտի
վրայ իբրեւ նորածին մանուկ այցելեց, Հե-
րովդէս ու Երուսաղէմ յուզուեցան: Երբ մոր-
թուած գառնուկը լուսափայլ երկինքներու
մէջ, վեցերորդ կնիքը բացաւ, մեծ չարժ մը
եղաւ: Ո՛ւր որ երթայ Ան մեծ շարժումներ
տեղի կ'ունենան: Իր երկրաւոր պաշտօնին
վերջաւորսին ատեն կազմակերպուած այս
յաղթապանձ գնացքը իր ամբողջ կեանքը
կը լուսազարդէ: Դաւիթի որդին՝ Իսրայէլի
առաջնորդը ցանկալի քաղաքին պերճ ու
շքեղ փողոցներուն մէջէն, անոնց առջեւէն՝
երբ Աստուծոյ տաճարը մաքրելու կ'երթար
անոր վեհ ճակտին շուրջը լուսեղէն պսակ
մը կ'արտափայլէր:

Խորհրդաւոր միտքեր Քրիստոսի եւ այդ
բազմութեան տեսութիւններուն մէջ, մեծ
տարբերութիւն մը կը նշմարեն: Ժողովուրդը
երբ Զիթենեաց լեռնէն դէպ ի վար կը քա-
լէր, նուիրական քաղաքը իր հոյակապ պա-
րիսպներով, բազմաթիւ գմբէթներով ու ալ-
տարակներով եւ արքունական պարտէզնե-
րով՝ դժխոյի մը պէս շքեղապէս սկսաւ փայ-
լիլ: Փառաւոր տաճարը, որ սպիտակ մաք-
մարիոնէ յօրինուած էր, ոսկեղէն լեռի մը
պէս կը բարձրանար ու վերէն իջնող ճա-
նաչներուն տակ՝ անոնց հիացումին առաք-
կայ կը դառնար: Անոնք՝ միայն արտաքին

քաղաքն ու անոր չքեղ երեւոյթը տեսան
ու ցնծութեան աղաղակներ արձակեցին :
Իսկ Քրիստոս « երբոր մօտեցաւ , քաղաքը
տեսնելով լացաւ անոր վրայ » : Բայց ինչո՞ւ
լացաւ : Ո՛հ ինչ տարբեր տեսութիւն մը
ունեցաւ ան , Լացաւ , վասնզի այդ փառա-
ւոր քաղաքին վաշտանը տեսաւ , եւ անոնց
պէս ոչ ներկան : Երբ ձիթենեաց լեռնէն
դէպի վար կը ճեմէր , իրեն մատուցուած
պատիւին վրայ չէր խորհեր , այլ իրմէ սե-
րունդ մը վերջը այդ ճամբուն վրայ բանակ
կազմող հռոմէական 10րդ դունդին վրայ ,
որ քաղաքին բոլոր փառքերը մոխիր դար-
ձընելու համար մեծ դեր մը պիտի կատա-
րէր : Ան իր աստուածային գիտութիւնով
կը դիտէր Հրէաներու արքունական քաղա-
քին սոսկալի պաշարումը , որ քիչ վերջը
Տիտոսի միջոցով տեղի պիտի ունենար , եւ
երբ 97,000 Հրէաներ պիտի բանտարկուէին
ու 1,000,000 ալ պիտի կորսուէին : Երբ
Աստուածորդին տեսաւ թէ Երուսաղէմի բը-
նակիները իրենց ուրիշ չարութիւններուն
վրայ զՔրիստոս մերժելու ոճիրն ալ պիտի
աւելցնէին , Աստուծոյ անսահման սէրը զա-
նոնք թողութեան պիտի շառաջնորդէր , նը-
ուիրական քաղաքը ազգերուն ոտից կոխան
պիտի ըլլար , եւ Սիօն ագարակի մը պէս
պիտի հերկուէր ու իր որդիներէն պիտի
զրկուէր ու իր թշնամիներուն մէջ տրտած
պիտի նստէր , ո՛հ , իր այտերէն աստուա-
ծային արցունքները յորդահոս վազեցին :
Բուն « Բաղաբ sեսաւ եւ լացաւ » : Իր՝ Ղա-
զարոսի գերեզմանին վրայ լացը՝ մատակա-
րին համակրութիւն մըն է : Իսկ հոս՝ թշնա-
միներուն թշուառ բաղդին վրայ ողբը աստ-
ուածային համակրութիւն մըն է : Քրիստոսի
լացը Աստուծոյ արցունքն է՝ որուն նմանը
մարդկային աչքերէ հոսած չէ : Ի՞նչ սրտա-
ռուչ ողբերգութիւն մըն է աս . « գոնէ աս
քու օրուանդ մէջ գիտնայիր քու խաղա-
ղութիւնդ . . . ինչու որ օրեր պիտի գան քու
վրայ . . . որ քար մը քարի վրայ ամենեւին
պիտի չթողուն քու մէջդ , անոր համար որ

չճանչցար քու այցելութեան ժամանակդ » :
Քրիստոս այս տխուր բանաձեւով Երուսա-
ղէմի մօտալուտ թաղման հանդէսին զան-
գակը ինք անձամբ կը հնչեցնէ :

Աստուածարդուն այս հանդիսաւոր մուտ-
քը բոլոր դարերու մէջ Աւետարանի յաղ-
թութեան գրաւականն է : Եկեղեցական
պատմութիւնը յաղթական գնացք մը կը
ցուցնէ : Ան վախճանական յաղթութեան
համար բովանդակ պատմութեան մէջ կ'ըն-
թանայ : Ամենակարողը չոգեկառքերուն ,
հեռագիրներուն ու ելեքտրականութեան կը
հրամայէ , որպէս զի անոնք իր հոգեւոր
յաղթանակներուն դիւրութիւն ընծայեն :
Տպագրութիւնն ու քաղաքակրթութեան ար-
դի հնարքները՝ իր յաղթական գնացքին մե-
ծապէս կը նպաստեն : Քրիստոնէական բո-
լոր դարերու մէջ , Աստուածորդին իր յաղ-
թական յիշատակներով դէպ ի վերին Երու-
սաղէմ կ'ընթանայ : Ո՛հ , ի՞նչ պանծալի յա-
ռաջացում մըն է աս : Դիոսի Դէկրիի , Կիօդ-
դօի , Պիտաի եւ Տօրէի պէս արուեստա-
գէտներ իսկ՝ որոնք Անոր դէպ ի երկրաւոր
Երուսաղէմ մուտքը կենդանի գոյնով նկա-
րեցին , անկարող են դէպի վերին Երուսա-
ղէմ յառաջացող անտեսանելի թափօրին
փառքը պատկերացնել : Ո՛վ երկրի մարդիկ ,
խորապէս Համոզուեցէք թէ խաղաղութեան
իշխանին հիւնալի յաշտութեան գաղտնիքը
ուրիշ բան չէ , այլ միայն սէր , զոհողութիւն
ու խոնարհութիւն :

Ո՛վ վարակեալ մեղաւորներ , 20 դարեր
առաջ երկրագունտի վրայ դէպի Երուսա-
ղէմ եղած այդ հոշակաւոր գնացքին իսկա-
կան ոգին լաւ ուսումնասիրեցէք : Սերտե-
ցէ՛ք այն փառքը որ կը չողայ Աստուածոր-
դիին հոն երթալու մեծ նպատակին մէջ :
Թո՛ղ տուէք որ վերստին յուզեմ այդ դա-
ւաւոր խնդիրը . հեղ մըն ալ կրկնեմ այդ
խորհրդաւոր հարցումը . ո՛վ ես : Եայտ-
նեցէք ինծի , Աստուածորդին այդ անօրէն
քաղաքը ինչո՞ւ կ'երթայ . ո՛հ , փութով
պատմեցէք Իսրայէլի որդիներուն՝ Անոր Ե-
րուսաղէմ երթալուն աստուածային պատ-

ճառը: Ան՝ անձեռագործ տաճարին մէջ վերացած աթոռի վրայ բազմողն է, որուն առջեւ Սերովբէները երկնային պատկառանքով մը կը կենան, իսկ հիմա Բր խոնարհութեան օրերուն մէջ, ծառայի կերպարանք մտած՝ սպասաւորի հանդերձներ հազնելով՝ Իր աշակերտներուն ծառայելու կ'երթայ: Ան՝ արդարութեան արեգակն է, որ անմատչելի լոյսի մէջ կը բնակէր. հիմա խաւարային անդունդները լուսազարդելու համար, Արիմաթիացի Յովսէփին նոր գերեզմանին մէջ մարմինով պառկելու կ'երթայ: Ո՛հ ի՛նչ յուզումնալից տեսարան է ան: Այն երեսները՝ որոնց վրայ մարդիկ քիչ վերջը Երուսաղէմի մէջ պիտի թքնէին, եւ որոնց ապտակներ պիտի գարնէին, հզօր էակին երեսներն են, գորս երկինքներու մէջ սերովբէներն իսկ չէին համարձակեր դիտել: Այն հրաշալի էակը որ կապուած ձեռքերը ինք կը քակէր ու Խսրայէլի վրայ անձամբ կը հսկէր. հիմա ինք ուրիշներէն պիտի կապուի եւ ուրիշները Իր վրան պիտի հսկեն: Ո՛հ մարդիկ ի՛նչ անգութ են: Այն ձեռքերը որոնք Սինա լեռը մովսիսական տախտակին վրայ աստուածային պատուէրները արձանագրեցին, դարեր վերջը, Գազգոթա լեռը խաչափայտին վրայ պիտի գաժուէին: Գեթսեմանի ձորին հեծութիւններուն, խաչափայտի սրտառուչ աղբրաներուն՝ հրեշտակներու լուսեղէն խումբեր հանդիսատես եղան: Ո՛հ, Աբամի որդիները ի՛նչ ապերախտ են: Երկնաքնակ լուսեղէնները հիացումով դիտեցին էմմանուէլին ինքնապաշտ ժողովուրդի մը կողմէ մարդկային գերեզմանի մը մէջ թաղուիլն ու անոր յօժարակամ մահ ճաշակելը:

Երբ Հայ Ս. Եկեղեցին Մեծ Պահքի առթիւ Ծաղկազարդի կիրակին Գրիստոսի վերջին անգամ Երուսաղէմ գալուստը կը հռչակէ, անոր իսկական ոգիին վրայ անգամ մըն ալ մտածէ: Ո՛վ վարակեալ մեղաւորներ քէթ Մեծ Պահքի արդի պատեհութենէն օգտուեցէ՛ք: Աստե՛նի կեանքին մէջ ամէն անհատի ու ազգի համար բարին ու չարը ընտ-

րելու գոնէ անգամ մը լաւ պատեհութիւն մը կը ներկայանայ: Կ'ըսէ Լովէլ: Հեթանոս գիտունը մեծ ճշմարտութիւն մը չեղտեց երբ ըսաւ թէ աստուածները անգամ չեն կրնար օգնել այն մարդոց, որոնք լաւագոյն պատեհութիւնները կորսնցուցած են: Պէտք է յիշել թէ Ծաղկազարդէն մինչեւ Չատիկ եղող Մեծ Պահքի վերջին եօթնեակը Աւագ Շաբաթ կը կոչուի ու անոր ամէն օրերն ալ Աւագ անունը կը կրեն: Իրաւամբ այդ խորհրդաւոր շրջանին մէջ Քրիստոսական աւագ դէպքեր կատարուած են քան ուրիշ շրջաններու մէջ: Եւ Եկեղեցին ալ մասնաւոր կարգադրութիւններ ունի զանոնք յիշատակելու համար: Բայց պէտք չէ որ Աւագ Շաբաթի արարողութիւնները արտաքին ձեւ մը ըլլան: Ո՛վ Լուսաւորիչի զաւակներ, ամբողջ Մեծ Պահքին ու մանաւանդ Աւագ Շաբաթի բոլոր ծէսերու, շարականներու, տընօրէնութիւններու, ժամասացութիւններու եւ քարոզութիւններու մէջ պէտք չէ որ խաչեալ Փրկիչը մոռնաք: Աստեղագիտութիւն կարդալով՝ Արեւը մոռնալ կամ բնագիտութիւն ընթեռնելով ձգողութիւնը ջերմութիւնն ու ելեքտրականութիւնը անտեսել որքան մեծ անմտութիւն պիտի սեպուի, անանկ ալ Մեծ Պահքի յաջորդական տեսարաններուն մէջ մոքրուած Գառնուկը մոռնալը՝ վերջին աստիճան աններելի տըղմարութիւն պիտի նկատուի:

Ո՛վ անսպառ լոյսի աղբիւր, ճառագայթէ՛ վարակեալ մեղաւորներու խաւար սիրտերուն վրայ. անսպառելի կեանք շնորհէ մեզ. լուսաւորէ մեր հոգիները: Ո՛վ մեր բնանաշնորհ հայրերուն Աստուածը, մեր հոգիներուն լապտերը վառ պահէ. մեր եկեղեցիներուն հոգեկան կանթեղները երկնային իւղով լուսազարդէ՛: Հրաշափառ յարութեան ցնծաւետ լուրը մեր հոգեկան ականջներուն հնչէ՛, եւ յաւերժական դարերու մէջ Լուսաւորիչի զաւակները Քու հսկայ թեւերուդ տակ հովանաւորէ:

ՓԱՌՆԱԿ ԻՍԲԷՆՏԵՐԵԱՆ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՍԵՐԿԵՒԻՉ ԲՈՒԾՔԻՆ

Ալեքսանդր Սերկեվիչ Բուչքին մօր կողմէ կը սերի ոռւս ազնուական ընտանիքէ մը, իսկ հօր կողմէ՝ Աբրահամ Աննիբալ անուն գերիէ մը, որ Ափրիկէէն գնուելով զրկուած էր Ռուսիա՝ Մեծն Պետրոսի։ Ուրեմն Բուչքին կէս մը օտար ծագում ունի, ինչպէս շատ նշանաւոր ոռւս բանաստեղծներ եւ գիտնականներ։ Պատանի խափշիկը, Աբրահամ Պետրովիչ Աննիբալ, Ռուսիա տարուելով, մտաւ շարքին մէջ այն երիտասարդներուն, որոնց դաստիարակութեան հայրական սէրին նուիրուած էր Մեծն Պետրոս։

Աննիբալ երկար ատեն ապրեցաւ Բարիզի մէջ, մասնակցեցաւ Փրանսէսպանիական պատերազմին եւ հռչակ հանեց իր քաջութեամբ։ Երիտասարդ Ափրիկէցիին այդ հանգամանքը եւ գիտութիւններու մէջ ցոյց տուած առաջընթիւնները՝ շատ ուրախացուցին իր բարերարը՝ Մեծն Պետրոս։ Երբ Պետրովիչ Ռուսիա վերադարձաւ, կայսրը որ սիրով ընդունեց զինքը եւ որ միշտ բարեացակամ վերաբերում մը ունէր իրեն նկատմամբ, զինքը ամուսնացուց ազնուական գերդաստանէ աղջկան մը հետ, որով Պետրովիչի եւ ոռւս ազնուականութեան միջեւ կապեր ստեղծուեցան։ Բուչքինի թշնամիները շատ անգամ անոր հրեային կուտային սա պարագան թէ, գերի խաբէիկի մը զաւակն է, բայց ան միշտ հպարտութեամբ կը պատասխանէր ատանկներու։ Իր բանաստեղծութիւններէն մէկուն մէջ, կը փառաւորէ իր պապերը՝ Աբրահամ Աննիբալը և անոր որդին Իւան Աննիբալը, որ քաղաքի մը հիմնադիրն է, եւ ուր իր յիշատակին արձան մըն ալ կանգնած են։

1799 Մայիս 26ին, Մոսկուայի մէջ ծնած է Ալեքսանդր Բուչքին, որ երկար ատեն չէ որ անձանօթ մնաց։ Մանուկ հա-

սակէն իսկ՝ բանաստեղծի հռչակ ստացաւ։ Նոյն իսկ զարմացուց ծերունի բանաստեղծ Դերձաւինը՝ որ մեծ համարում ունենալով իր գրածներուն վրայ՝ ա՛յնչափ խիստ էր ուրիշներու հանդէպ որ՝ շատ քիչերը արժանի կը նկատէր իր ուշադրութեան։

Իր Մուսային նուիրուած բանաստեղծութիւններէն կարելի է դասել թէ՛ Բուչքին նոյն իսկ չիշեր թէ, բանաստեղծական վառ երեւակայութիւնը ե՛րբ սկսած է քիրապետել իր վրայ։ Անոր գմայելի տաղանդը կ'աճէր ու կը զարգանար իր տարիքին հետ։

Իր հայրն ու հօրեղբայրը՝ որ ծանօթ է քանի մը սրամիտ ոտանաւորներով, Մուսկուայի ժամանակակից հասարակութեան հոգին էին, իրենց ժամանակին իրական հերոսները։ Կեանքի լուրջ պահանջները անձանօթ էին իրենց։ Իրենց կեանքի ամբողջ զաղափարականն էր՝ ազգականներու եւ ծանօթներու չըջանալին մէջ նըւիրուելի զուարճութիւններու, եւ իրենց ամբողջ խելքը գործածել սրախօսութիւններու։ Այդ պատճառով անոնք երկար ատեն չկրցան մնալ պաշտօնի մէջ. պաշտօնը ձգելէ ետքը, բանաստեղծին հայրը ինքզինքը ա՛լ աւելի տուաւ ուրախութիւններու եւ զուարճութիւններու։ Շարունակ կը խուսափէր ընտանեկան յարկէն եւ անոր վերաբերող հոգերէն։ Տունին հոգը եւ տղոց դաստիարակութիւնը ամբողջովին թողուց իր ամուսինին՝ Նադեժճա Օսիպովնայի, որուն բարերարղարար կ'օգնէր իր խելացի ու բարի մայրը՝ Մարիա Ալեքսեւնա։ Այդ յարգելի կինը, որ շատ դժբաղդութիւններ էր տեսած, օժտուած էր ամբողջ զաղափարներով։ Տաւրիներ ետքը, երբ Բուչքին ճեմարանի մէջ կ'ուսանէր, անոր պարզ եւ ազդու խօսքերը՝ կը յափշտակէին իր տաղանդաւոր ընկերներ-

ըը, ժամանակորաբար բանաստեղծ Տելուիքը, որ հրճուանքով կը կարդար յարգելի պառաւին նամակները: Այդ կինն էր որ, իր հռչակաւոր թողան՝ ուսեւրէն լեզուն սորվելու սկզբնաւորութիւնը ընել առաւ. անոր ձեռքին տակ էր որ գրագիտութիւն սորվեցաւ ոռւս ազգային բանաստեղծը, որ ա՛յնքան խորապէս հասկցաւ ոռւս ոգիին գաղտնիքները: Մարիա Ալեքսեւնա կ'ապրէր իր ամուսինին՝ Օսիպ Աբրահամովիչի կալուածներուն մէջ, իսկ երբ անոր միակ աղջիկը, բանաստեղծին մայրը, իր ամուսինին հետ Բեթերսպուրկէն Մոսկուա փոխադրուեցաւ. ա՛յն ատեն ինք ալ անոնց հետ գնաց եւ Մոսկուայի մօտ Ջախարովօ անուն գիւղ մը առաւ, որուն հանդէպ մասնաւոր սէր մը ունէր բանաստեղծը. և որուն բանաստեղծութիւն մըն ալ նուիրած է, դեռ ճեմարանին մէջ ուսանող եղած ատեն:

Ջախարովօ գիւղին մէջ եկեղեցի չկար, և բնակիչները աղօթելու համար կ'երթային մօտակայ վիպեմա հարուստ գիւղը, որ հին ժամանակներուն՝ կը պատկանէր Պօրիս Կոտունով մեծատունին, որ ծանօթ էր գիւղին նորագոյն բնակիչներուն, որոնք շատ անգամ կը խօսէին վաղեմի կալուածատիրոջ մասին, ցոյց տալով անոր ժամանակ շինուած զանգակատունը եւ ջրամբարները: Ո՛վ գիտէ թերեւս այդ ժամանակէն Բուշքինի վառ ու տպաւորական երեսակայութիւնը սկսաւ ստեղծել իր հոգիին մէջ Պօրիս Կոտունովի պատկերը: Անոր հանճարը՝ տարիներու ընթացքին մէջ հասունաւրով՝ հրաշալի եղանակով մը՝ կազմակերպեց անոր միտքը եւ ստեղծեց փայլուն գեղեցկութիւններով ծանօթ Պօրիս Կոտունով ողբերգութիւնը, զոր ամէն զարգացած ոռւս գոց գիտէ: Ահա թէ ո՛րչափ ազդու կ'ըլլան մանկական տպաւորութիւնները:

Բանաստեղծին մայրը աշխարհիկ չըջանականերու մէջ ծանօթ էր իր գեղեցկութիւնով, խելքով ու ճարպիկութիւնով: Ան կը սիրէր զուարթ կեանքը, թէեւ ո՛չ այնչափ Բատ, ինչպէս իր ամուսինը: Այս վերջինին

աղէկ ժառանգութիւն ինկած էր ծնողքէն: Բայց ի՞նչ հարստութիւն կրնար դիմանալ ա՛յն տեսակ մարդոց, ինչպէս էին բանաստեղծին ծնողքը: Եկամուտը օր օրի կը քիչնար, կալուածները դարնան ձիւնի պէս կը հալէին, եւ երբ տղաքը մեծցան, բաժնելիք բա՛ն մը չունէին: Այդ պատճառով բանաստեղծը միշտ զրամի պէտք կը զգար: Հօրը, եղբօրը եւ բարեկամներուն գրած նամակներուն մէջ ան միշտ կը գտնգատէր որ զրամ չունի, եւ թէ չգիտեր որ ռուսեղէն ճարէ, թէեւ իր գրուածքներուն համար միւս գըրագէտներէն աւելի վարձատրութիւն կը ստանար, բայց իր ծախքը աւելի շատ էր՝ քան ստացածը: Նաղալիա Նիքոլաեւնա Գանգարովայի հետ ամուսնանալէ քանի մը ամիս ետքը, ան արդէն կ'աշխատէր գրաւի դնել իր տունը տեղը, զրամ ճարելու համար, որովհետեւ պարտատէրները միշտ կը հալածէին զինքը: Կը հասկցուի ուրեմն որ, ծնողքներուն անհաշիւ ու անհոգ կեանքը՝ նոյն բնաւորութիւնը պատուաստած էր տղոց ալ: չէ՞ որ տղոց մանկական տպաւորութիւններն ու յիշատակները կ'ազդեն իրենց ամբողջ կեանքին վրայ:

Բանաստեղծին մայրը, բնականաբար կարող չէր կարգադրելու իր ամուսինին կալուածական գործերը, բայց կրնար ճարհարաւ ազդեցութիւն ի գործ դնել իր տղոց վրայ:

Մայրը չէր սիրեր Ալեքսանդրը, թէեւ ան անդրանիկն էր: Նաղեմիա Օսիպովնա, ինչպէս բոլոր գեղեցիկ ու ճարպիկ կիները, չափազանց կը փափաքէր որ իր տղաքը արտաքին գեղեցկութեամբ ու ձեւերով փայլէին: Այդ տեսակ յատկութիւններ չունէր սակայն Ալեքսանդր Բուշքին: Տարիք երբ առաւ, ինքզինքը «խափշիկներու անճոռնի սերունդ» կը կոչէր, բայց տղայուց ալ մաշնաւոր գեղեցկութիւն մը չունէր: Գիրուկ եւ ծանրաշարժ տղայ մըն էր, եւ տարօրինակ բնաւորութիւններ ունէր, ու կը յուսահատեցնէր իր գեղեցիկ մայրը, որ յաճախ կը յանդիմանէր, կը ստիպէր, կը հրաժայէր որ՝ խաղայ, վազվզէ իր հասակակիցներուն

հետ, մինչ այդ խաղերը եւ վաղվազուքները տանջանք էին խեղճ տղուն համար:

Համբերութիւնը հատնելով, փոքրիկն Ալեքսանդր կ'աճապարէր պահուելու իր տատին սենեակը, ուր՝ պառաւին ոտքերուն մօտ դրուած զամբիւղին մէջ կը մտնէր, հաստատ համոզուած ըլլալով որ, ոչ ոք կը հանէ զինքը այդ անվտանգ ապաստանէն: Կը պատմուի թէ, անգամ մը, ծնողքին հետ պտոյտի մը գացած ատեն, յանկարծ ետ մնաց անոնցմէ, եւ նստաւ փողոցին մէջ՝ տեղը, հողին վրայ, եւ այդպէս մնաց, մինչև որ տեսաւ թէ մարդիկը կը խնդային իր վերայ: Այն ատեն տեղէն վեր ցատկեց ու ըսաւ.

— «Ինչո՞ւ ակռանիդ ցոյց կուտաք, ծաղրելու ի՞նչ կայ»:

Այն ժամանակի սովորութեան համաձայն, բաժնի դասակարգի ընտանիքներու տղաքը՝ եօթը տարեկան հասակունուն՝ կը յանձնէին պանդուխտ ֆրանսացիներու, որոնցմէ շատ կային Ռուսիոյ մէջ: Ինականաբար, Բուլքինները, որոնք միշտ ֆրանսերէն կը խօսէին, եւ ֆրանսացիի պէս կ'ապրէին, պարտք սեպէին իրենց տղաքը օտարներու յանձնել: Անոնց դաստիարակներն էին՝ ֆրանսացի երաժիշտ նկարիչ մը, բանաստեղծ մը, գերմանուհի մը, որ ուսուցէին կ'ուսուցանէր, և անգլուհի մը: Ուսուցիչներու այդ խումբին մէջ՝ իբր լուրջ, օգտակար անձնաւորութիւն, աչքի զարնող զէմք մըն էր ուսուցանող մը, որ կը դասախօսէր հիւսիսը, թուրքա-նութիւն եւ ուսերէն:

(Շար.)

X.

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Տ Ո Ւ Փ

Արժ. Տ. Սահակ Գր. Մումեան (Այնթապ).

— Ձեր նամակին առաջարկը ընդունուած է:

Տիար Վարդապետ Կարապետեան (Նիկիսե).

— Ձեր առաջուժը հասած է մեզ:

Տիար Արամ ձիգմեքեան (Մարգուան).— Նոյնպէս:

Տիար Գրիգոր ձղեան (ԱՖ.—Գարահիսար).

— Նոյնպէս:

Տիար Տօֆ. Ն. Աղեքսանդրեան (Գալի-ֆոքերա).— Նոյնպէս:

ԳՈԹԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

«Ամէն բան իր տեղը»՝ ճշմարտութիւն մըն է՝ որ շատ կրկնուած ըլլալուն համար՝ այնքան հմայքով չհնչեր մեր ականջին, առանց որուն սակայն՝ բան մը կատարեալ չի կրնար ըլլալ: Յոյները չպիտի սիրէին եգիպտական տաճար մը Աթէնքի մէջ, ոչ ալ եգիպտացիք յունական տաճար մը Մէմփիսի մէջ: Այս երկու յիշատակարանները տեղափոխուելով՝ կորսնցուցած պիտի ըլլային իրենց գլխաւոր գեղեցկութիւնը, այսինքն տեղական պայմաններու եւ սովորութեանց հետ ունեցած իրենց յարաբերութիւնները: Ըստ մեզ՝ այս խորհրդածութիւնը լաւ կը յարմարի քրիստոնէութեան հին յիշատակներուն: Նոյն իսկ հետաքրքրական է դիտել թէ, այդ թերահաւատ դարուն մէջ բանաստեղծները եւ վիպասանները, բնական վերադարձով մը գէպի մեր նախնիքներու բարքերը, հաճոյք կ'զգային իրենց առասպելներուն (fiction) մէջ ներմուծել՝ գեոնափոքներ, ուրուականներ, դղեակներ, գոթական եկեղեցիներ, այնքան թովք ունին հայրենիքի պատմութեան ու կրօնքին զուգորդուող յիշատակները: Ազգերը չեն գատուիր իրենց բարքերէն այնպէս, ինչպէս մարդ կը մերկանայ հին հագուստէ մը: Կրօնաք քանի մը կտորներ խել անոնցմէ, բայց կը մնան ծուէններ, որոնք նոր հագուստներու հետ անախորժ խայտաբղէտութիւն մը կը կազմեն:

Ի զուր յունական վայելուչ եւ լուսազարդ տաճարներ պիտի կառուցուէին հրաշքերու համար Ս. Լուիզի բարի ժողովուրդը եւ անոր պաշտել տալու բնազանցական աստուած մը. ա՛յ միշտ կարօտը պիտի քաշէ Ռայմի եւ Բարիզի Մայր-Եկեղեցիներուն, մամուսպատ մեռեալներու սերունդներովը և իր հայրերուն հոգիներովը գեղուն այդ կաթողիկէներուն. ան կարօտը պիտի քաշէ միշտ Մօն Մօրիսի պարոններու գերեզմանին, որուն վրայ սովոր է ծունկի գալ պա-

տարագի միջոցին, առանց մոռնալու այն նշանի, որ անհայտն է, որ իր ծնած միջոցին տարուեցաւ:

Ասոր պատճառը այն է որ, այս ամէնը իսկապէս մեր բարքերուն կապուած են, եւ յիշատակարան մը այն ատեն միայն պատկառելի է, երբ, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, անցեալի երկայն պատմութիւն մը դրօշմուտ է դարերէն անցած իր մութ կամարներուն տակ: Ահա թէ ինչո՞ւ հրաշալի բան մը չկայ այն տաճարին մէջ՝ որ մեր օրով կը կառուցուի եւ որուն արձագանգները եւ գոյնները մեր աչքին առջեւ ձեւացած են:

Մարդ չկրնար գոթական եկեղեցիի մը մէջ մտնել առանց սարսափուլու եւ աստուածային զգացում մը ունենալու: Մարդ անմիջապէս ինքզինքը փոխադրուած կը զգայ այն ժամանակներուն մէջ, ուր վանականները իրենց վանքերու անտառներուն խորը խոհերու մէջ ընկղմելէն վերջը, կուգային երկրպագել տաճարին եւ երգել Տէրօջ փառաբանութիւններ՝ գիշերուան լռութեան եւ խաղաղութեան մէջ: Հին Ֆրանսան վերակենդանանալ կը թուի. մարդ կը կարծէ տեսնել անոր եզական տարազները, իր արդի վիճակէն այնքան տարբեր այդ ժողովուրդը. մտքերնիս կուգայ այդ ժողովուրդին յեղաշրջումները, անոր աշխատութիւնները եւ արուեստները: Որքան այդ ժամանակները մեզմէ հեռանան, այնքան հեռայնով կը խօսին մեզի, այնքան աւելի տըխուր խոհերով կը լեցնեն մեզ եւ մեզի խորհրդածել կուտան մարդուն ոչնչութեան եւ կեանքի արագութեան վրայ: Գոթական ճարտարապետութիւնը իր բարբարիկ համեմատութիւններուն մէջ իսկ՝ միշտ իր մասնաւոր գեղեցկութիւնը ունի (1):

(1) Կը կարծուի թէ արաբներէն եկած է ան ֆրանսացի ժողովուրդին, ինչպէս նաեւ նոյն ոճով քանդակագործութիւնները: Եգիպտական յիշատակարաններու հետ իր նմանութիւնը կարծել կուտայ թէ անիկա ֆրանսացիներուն փոխանցուած է Արեւելքի առաջին քրիստոնեաներէն, սակայն մենք աւելի պիտի սիրենք իր ծագումը բնութեան վերագրել:

Անտառները Աստուածութեան առաջին տաճարները եղած են, եւ մարդիկ անտառներէն ստացած են ճարտարապետութեան իրենց առաջին գաղափարը: Եւ այդ արուեստը փոփոխուած է կլիմաներուն համաձայն: Յոյները կորնթական ճաշակաւոր սիւներ չինեցին արմաւենիի տերեւէ խոյակներով (2). եգիպտական հին ոճով ահագին սիւներ կը ներկայացնեն մուլաթգենին (sycomore), արեւելեան թգենին, պանանեին (bananie) եւ Ափրիկէի եւ Ասիոյ վիթխարի ծառերուն մեծամասնութիւնը:

Գաղղիոյ անտառներն ալ իրենց կարգին ֆրանսական նախնիքներու տաճարներուն մէջ անցած են, եւ ֆրանսայի կաղնիի անտառները այսպէս պահած են իրենց նուիրական ծագումը: Տերեւածէ քանդակուած այդ կամարները, այդ դրանդիները (jambage) որոնք պատերուն կը յենուն եւ կը վերջանան յանկարծ կոտրած կոճղերու պէս, կամարներու թարմութիւնը, սրբաբանին մթութիւնը, նսեմ թեւերը, նուիրական անցքերը գոցուած դռները, ասոնք բոլորը կը նկարեն անտառներու լարիւրինդոսը՝ գոթական եկեղեցիի մը մէջ, ասոնց բոլորէն դուրս կը ցայտէ կրօնական սոսկումը, խորհուրդները եւ աստուածայնութիւնը:

Շէնքին մուտքին վրայ կառուցուած երկու բարձր աշտարակներ կը բարձրանան

(2) Վիթրիվ ուրիշ տեսակ կը պատմէ խոյակի գիւտը: Բայց ասիկա չհերքեր այն ընդհանուր սկզբունքը թէ ճարտարապետութիւնը անտառներու մէջ ծնած է, կը զարմանալ միայն որ ծառերու զանազանութեան համաձայն՝ սիւներուն մէջ ալ զանազանութիւն մը չէ դրուած: Առենք, օրինակի համար, սիւն մը զոր կարելի պիտի ըլլայ արմաւենակ (palmiste) կոչել, եւ արմաւենիի բնական ներկայացումը ըլլար: Մարմարի թեթեւ բունի մը վրայ ծածու քանդակուած տերեւի երես մը՝ հմայիչ բան մը պիտի ըլլար սիւնազարդ սրահի մը մէջ:

կնձնինքնու եւ գերեզմանոցի սմիգակներուն (if) վրայ եւ գեղեցկութիւն մը կը յօրինեն երկինքին կապոյտին վրայ: Երբեմն նորա- ծագ արեւը կը լուսաւորէ իրենց զուգադի- պակ գագաթները, երբեմն կը պսակուին ամպէ խոյակներով, կը մեծնան շոգիւսառն մթնոլորտին մէջ. թռչունները նոյն իսկ յաճախ կը մոլորին կարծես և զանոնք ան- տառի ծառեր կ'ենթադրեն. ագռաւներ կը թռչան անոնց կատարին շուրջը եւ կը թռչին անոնց պատշգամներուն վրայ, Բայց յանկարծ շփոթ աղաղակներ խոյս կուտան այս աշտարակներու գագաթներէն և կը հա- լածեն այդ պակուցուած թռչունները: Քը- ռիստոնեայ ճարտարապետը տակաւին չգո- հանալով անտառներ չի նկատէ՝ ուզած է նը- մանցնել նաեւ անոնց մրմունջները, և կախ- ուած պղինձին եւ երգեհոնին միջոցաւ, գո- թական եկեղեցիներուն զուգորդած է մինչև իսկ անտառներու խորութեանը մէջ թաւա- լող շանթերու եւ հողմերու որոտումը: Դա- րերը՝ արթնցած այս կրօնական ժխորէն իրենց հինաւուրց ձայնը կը հնչեցնեն քա- րհուռ ծոցէն եւ կը հեծեն ընդարձակ կա- թողիկէին մէջ. գաբիրը կ'որոտայ հին Սի- րիլայի քարայրին պէս, մինչ պղինձը աղ- մուկով կը ճօճէ մարգոց գլխուն վրայ: մահ- ուան կամարածեւ զետնափորները ոտքե- րու տակ խորունկ լռութեան մը մէջ կ'ըն- կըզմին:

ՇԱԹՈՊՐԻԱՆ

Թարգմ. ԳԵՂԱՄ Ա. ՔԱԶԲԵՐՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

Կրօնասէր Հասարակութեան կը յանձնա- րարուի «Գիտակ»ի Մսածուքիւնի Տօնակաճ Գրեւու Հայ. Ս. Սկեղեցւոյ չահեկան եւ օգ- տաշատ գրքոյկը, որ արժանի է ընթերցման՝ մասնաւորաբար ներկայ Մեծ Պահքի օրե- րուն, կը գտնուի բոլոր գրավաճառներուն քով: Կեդրոնատեղին է Մահմուտ Բաշա, Եէնի-Չարշը, թիւ 206—29, Մարտիկեան Նղբայրներու վաճառատունը: Գին՝ 5 դր.

(4—5)

ԲԻԻԹ. ՍԻՆՈՂԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՆԸ

Աւետարանական դաւանութիւնը որդեգ- րող անհատները կը կազմեն Աւետարանա- կան ժողովուրդը, եւ նոյն ժողովուրդէն ա- մէն անոնք, որ ուխտով իրենց անձերը կը նուիրեն Քրիստոսի ծառայելու, կը կազմեն Աւետ. Եկեղեցին: Ժողովուրդն ու եկեղե- ցին, իր համայնքին եկեղեցական ու ժողո- վրդային գործերը տեսնելու համար, այսինչ պայմաններով քուէատուութեան իրաւունք ունեցողներուն մեծամասնութեամբ, կ'ընտ- րէ իր պաշտօնական մարմինները: Կեդրոնա- կան Ազգապետարանի վարչական ժողովը ալ, իր կազմութիւնը կը ստանայ չորս հո- գեւոր միութիւններու, նաեւ մայրաքաղաքի ու Պէրութի բողոքականներուն կողմէ ընտրուած երկերկու ներկայացուցիչներով: Այս այսպէս է թէ Կեդրոնի և թէ գաւառ- ներու համար:

Արդ, խնդիր է թէ, մեր հոգեւոր միու- թիւնները իրենց կազմութիւնը ուրկէ՞ կը ստանան, ի՞նչ է իրենց գոյութեան օրինա- կան հիմը, եւ իրենց գոյութիւնը որո՞ւ կը պարտին:

Ըսուեցաւ թէ Բիւթանական և Խարբե- դի հոգեւոր միութիւնները թէեւ գրուած կանոններ չունին, ունին սակայն անգիր օ- րէնք: Իսկ Կեդր. եւ Կիլիկիոյ հոգեւոր միութեանց համար ըսուեցաւ թէ ունին գը- րաւոր եկեղեցական օրէնք, որոնց հրատա- րակութիւնն ալ խոստացուած է: Մենք պի- տի սպասենք այդ խոստումին իրագործման: Խարբերդի հոգեւոր միութեան վրայ ալ բան մը չենք ըսել: Բայց մեզի ծանօթ և մեր քով գոյութիւն ունեցող Բիւթանական հո- գեւոր միութեան վրայ մասնաւորելով մեր խօսքը, կը փափաքինք անոր անգիր օրէն- քէն տեղեկանալ թէ, իր կազմութիւնը ուր- կէ՞ կը ստանայ: Ոմանք կ'ըսեն թէ՝ Բիւ- թանական նահանգային Սինոդի չբջանակին մէջ գտնուած Հայ Աւետ. Երէցներ ու քա- րօղիչներ, ինչպէս նաեւ եկեղեցիներէն ղըր-

կուած նուիրակներ կը կաղմեն Սինոդը : Այդ պարագային պէտք է միութեան շրջանակին մէջ գտնուող բոլոր եկեղեցականներու ցանկը ունենալ, եւ անոնց ու եկեղեցիներուն նուիրակներու մեծամասնութեան ներկայութեան կատարել Սինոդին նիստերը : Բան մը, որ կարծեմ նկատի չառնուիր :

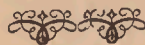
Սակայն իրօք իրաւունք ու ձեռնհասութիւն ունին միութեան շրջանակին մէջ գտնուած երէցներ ու քարոզիչներ Սինոդին օրինաւոր անդամ ըլլալու, երբ իրենց խնամքին յանձնուած հօտ մը չունին և անպաշտօն վիճակի մէջ կը գտնուին : Եթէ Սինոդը երէցներու եւ քարոզիչներու ժողով մըն է միայն—ինչ որ յաճախ կ'ըսուի այդպէս—ատոր ըսելիք չունինք, եւ եկեղեցիները գոհ ըլլալով երախտապարտ զգալու են երբ իրենց աշխարհական ներկայացուցիչ նուիրակը, իբր մեծ շնորհ, Սինոդին քուէատու անդամ կ'ընդունուի :

Իմ խոնարհ կարծիքովս, Սինոդին կազմութիւնը եկեղեցիներէն կուգայ. եկեղեցիներու հոգեւոր միութիւնն է ան. հետեւաբար եկեղեցիները իրենց հովիւներն ու նուիրակները զրկելով կրնայ Սինոդը կազմուիլ. իրենց շրջանակին մէջ գտնուող անպաշտօն երէցներ ու քարոզիչներ, Սինոդին մէջ որ եւ է օրինական դիրք մը չեն ունենար : Մեր եկեղեցիները պէտք է իրենց օրինական իրաւունքներուն տէր կանգնին եւ մերժեն որ և է անսովորութիւն որ իրենց ձեռքէն կ'ուզէ առնել այդ իրաւունքը : Մօտերս պիտի գումարուի, ի կը յուսամ, Բիւթանական հոգեւոր միութեան տարեկան Սինոդը, եկեղեցիները հիմակուրէն պատրաստուելու են իրենց Հովիւը—ձեռնադրուած կամ ոչ—եւ աշխարհական նուիրակ մը զրկել, Սինոդին օրինական կազմութեան համար : Բայց եթէ եկեղեցի մը զրամական պատճառներով չկարենայ իր Հովիւին հետ նուիրակ մը զրկել, այն ատեն ոչ թէ ներկայացուած անձնաւորութիւններուն մեծամասնութիւն կազմելը պէտք է նկատողութեան առնել, այլ նկատելու կարեւոր եւ

հիմնական կէտը այն է թէ, հոգեւոր միութեան սահմանին մէջ գտնուող եկեղեցիներուն մեծամասնութիւնը ներկայացուած է յանձին իրենց Հովիւին կամ Հովիւին ու նուիրակին : Եթէ եկեղեցիներուն մեծամասնութիւնը ներկայացուած է, այն ատեն կարելի է Սինոդի օրինաւոր նիստ կազմել, եւ այդ պարագային ներկայացուցիչներուն բոլորն ալ, եկեղեցական թէ աշխարհական, քուէի իրաւունք կրնան ունենալ հաւաստապէս : Իսկ անոնք, որ ու եւ է եկեղեցիի մը Հովիւը չեն, եւ ո' եւ է եկեղեցիի մըն ալ օրինական ներկայացուցիչը ընտրուած չեն, (ըլլայ քարոզիչ, ըլլայ Երէց կամ Աւետարանիչ) երբեք իրաւունք չունին Սինոդին մէջ քուէ ունենալու, վասն զի եթէ անոնք քուէի իրաւունք ունին, ինչո՞ւ չունենան նաեւ աշխարհականները, եւ այն ատեն կարելի չէ՞ մտածել թէ ինչ անկարգութիւն եւ խառնակութիւն է որ առաջ կուգայ :

ՄԻՀՐԱՆ

Ստացանք Տօքթ. Յովս. Տ. Ստեփանեանի նոր հեղինակութիւնը՝ Թոմասի վրայ կենսական ծանօթութիւններ՝ ժողովուրդին համար գրուած : Հեղինակը՝ իր խոստման համաձայն՝ ժողովրդական լեզուով մը կը բացատրէ այս աշխատի տարածուած ու վրտանգաւոր ախտին զանազան երեւոյթներն ու ախտանիշները, առաջնորդելով ընթերցողը այն կանխազգուշական միջոցներուն՝ որոնք միայն կրնան՝ ծայր տալ սկսած հիւանդութիւնը կասեցնել, կարեւորագոյն պէտք մը կը լրացնէ հմուտ Տօքթէօսին այս հրատարակութիւնը, որմէ կրնայ օգտուիլ առհասարակ ամէն մարդ՝ ուսումնասիրելով հակիրճօրէն թոքախտի պէս յաճախ պատիւ մը պատճառները եւ հմտանալով անոք նախազգուշական միջոցներուն : Կ'արժէ որ ամէն անհատ թոքախտաւոր կամ ոչ՝ կարգայ այս գիրքը, որ կրնայ իր բազմաղիմ օգտակարութիւնները ունենալ չատերու : Գինն է 60 փարա :

Ա Յ Խ Ա Ր Հ Ի Մ Է Ջ

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՈ՝ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ

Բոլ կրիւյէի կողմէ վերջերս հրատարակուած հաւաքածոյի մը մէջ, կը տեսնուի շարք մը խիստ հետաքրքրաշարժ լուսանկարներու եւ գիւղանկարներու հետաքրքրաշարժ մանաւանդ անոր համար որ, ծանօթ մատենագիրը եւ իր շուրջը գտնուողները լուսանկարչական արուեստով կը զբաղէին ա՛յն ժամանակ՝ երբ ատիկա շատերու անծանօթ էր:

ՅՈՒՆԱՐԷՆԻ ՀԱՐՑԸ

Հոմերոսի լեզուն՝ իր համալսարանական գոյութեանը մէջ՝ վտանգի մըն է ենթարկուած: Թէպէտ վտարուած Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ դպրոցական հաստատութիւններու մեծագոյն մասէն, սակայն Անգլիական երկրին մէջ կը պահպանէր իր գոյութիւնը: Յունարէնի ուսուցումը արձանագրուած կը մնար առաջնակարգ համալսարաններու ծրարագիրներուն մէջ: Բայց ամէն բան կը մեղմանի, նոյն իսկ... մեռել լեզուները:

Քէմպրիճի հռչակաւոր համալսարանը, մարտ 4ին արտասովոր քուէարկութիւն մը կատարեց: Բոլոր իր նախկին սաները հրաւիրուեցան քուէ տալ այս հարցին մասին, որ կը վրդովէ անգլիական դպրոցական աշխարհը: Հարցն էր՝ յունարէն քե ոչ յունարէն:

Սաները փութացին Անգլիոյ բոլոր անկիւններէն, իրենց քուէթուղթը ձգելու՝ քուէտուփին մէջ: Եւ տեսէ՛ք այս պատկանելի հաստատութեան նախկին սաներուն մէջ տիրող եղբայրակցութեան ոգին որ՝ նախարարներ, զեսպաններ, երէցներ եւ ուրիշ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ՝ ամէն օր իրարու ետեւէ կը հասնէին Ծերակոյտի Դահլիճը: Արդիւնքը յունարէնի վտարումին յանգեցաւ, եւ քուէներու վտիտ մեծամասնութիւն մը միայն զոյացաւ՝ ի նպաստ յունարէնի պահպանման:

«ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ՏՕՔԺՅՕՈՒ» ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ՄԸ

Հրետազօրքի սպայ մը, հրամանատար Բիքառ, Բարիզի գիտական կաճառին առջեւ, փետր. 6ին, տուաւ soforաի քննութիւն մը: Իր քեզն էր՝ Պոնաբառք եւ Մոնո:

Երկու տարի առաջ, զուով երիտասարդ տեղակալ մը, Մ. Ազան, Միջերկրականը անցնելով Բարիզ գացած էր, նոյն քննութիւնը անցընելու համար:

ԼՈՆՏՈՆԻ ԱՄԷՆԻՆ ՀԻՆ ԲՆԱԿԻՁԸ

Վերջերս Լոնտոնի մէջ տօնուեցաւ ծըննդեան հարիւրութամեակը Ճէյմս Մաք Նալիի: Ծնած Իռլանտայի մէջ, Մաք Նալի քառասուն տարի հիւսնութիւն ըրաւ: Այն տարիքին, ուր շատեր կը մեռնին, վաթսուն տարեկանին, գաղթեց Ամերիկա, եւ հոն պզտիկ հարստութիւն մը դիզեց: Քսանեւ մէկ տարի ետքը, Ովկէանոսէն անցաւ դարձեալ, հաստատուելու համար Լոնտոն, ու յետոյ, ծերութեան պատճառով պատասպարա՛ւ մը քաշուեցաւ:

Այս հարիւրամեան կը պահէ իր բոլոր կարողութիւնները. կը սիրէ այցելութիւնները, եւ ա՛յնչափ զուարթ է՝ որչափ շատիւ սիկ: Բերնէն վար չձգեր ծխամորճը, և կը հաւատայ որ, նիքթիւնի խոտը մարդկային կեանքը չկարճեցնէր:

ՖԼՕՐԻՅԵԼ ՖՈՆ ՐԷՕՅԹԵՐ

Հանճարեղ ջութակահարը, տասնեւվեց տարու, պիտի գրէ երաժշտութիւնը օբեռայի մը, զոր յօրինած է Ռումանիոյ թագուհին (Քառմէն Սիլվա):

ԵՐԻՏ. ՔՐԻՍՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

33,000,000 տոլար. — Երկու մեծ ժողով. — 2,000 ներկայացուցիչ. — Սըր Ճ. Ուիլերմս:

Միացեալ Նահանգներու Գօլէճներու Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերակցութեան աւագ քարտուղար Մր. Բէնֆիլտ, վերջին օրերս մայրաքաղաքս գտնուելով, նախըթաց եչ. գիշեր գեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ Կէտիկ-Բաշայի Ամերիկեան Վարժարանին մէջ: Նիւթն էր «Եսայի մարգարէին տեսիլքը»:

Քարոզէն ետքը՝ երիտասարդ Ամերիկացիներ Բրիտ. Քրիստ. Ընկերակցութիւններու մասին տուաւ հետեւեալ շահեկան տեղեկութիւնները՝ զորս՝ ինչպէս քարոզը թուրքերէնի թարգմանեց Վեր. Յ. Գրիգորեան:

«Բարիգի Ե. Քրիստ. Ընկերակցութեան Յիսնամեակին առթիւ, նոյն քաղաքին մէջ քանի մը օրէն պիտի գումարուի կրօնական մեծ ժողով մը, որուն ներկայ պիտի գտնուին Ամերիկայի, Եւրոպայի եւ Ասիոյ համանուն բազմաթիւ Ընկերակցութիւններու կողմէ ներկայացուցիչներ:

«Բովանդակ աշխարհի Ե. Ք. Ընկերակցութիւններուն ներկայ անդամներուն թիւն է 1,000,000, որոնց գլխաւոր նպատակն է ապրիլ ուղիղ եւ մաքուր կեանքով մը:

«Եւրոպայի բոլոր երկիրներու մայրաքաղաքներուն եւ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ գոյութիւն ունի Ե. Ք. Ընկերակցութիւնը: Այս Ընկերակցութիւնները ունին հոյակապ հաստատութիւններ, որոնք ահագին գումարներով կառուցուած են: Իսկ Միացեալ Նահանգներու բոլոր քաղաքներուն, աւաններուն եւ է՛ն փոքրիկ գիւղերուն մէջ անգամ հաստատուած է այս Ընկերակցութիւնը: Միայն Ամերիկայի Ե. Ք. Ընկերակցութիւններու վիթխարի շէնքերուն համար 33 միլիոն տոլար ծախք եղած է:

«Ամերիկայի Ե. Ք. Ընկերակցութիւններուն գլխաւոր օգուաններէն մէկն է՝ աշխատիլ Գօ-

լէճներու եւ Համալսարաններու ուսանողներուն մէջ, որոնց ներկայ անդամներուն թիւն է 75,000:

«Բարիգի յիշեալ ժողովին ներկայ պիտի գտնուին 2,000 ներկայացուցիչներ: Ի մէջ այլոց, յատկապէս հրաւիրուած է Ե. Ք. Ընկերակցութիւններու Հիմնադիր Անգլիացի ծերունափայլ Սըր Ճօրճ Ուիլերմս, որ խոստացած է ընել շահեկան բանախօսութիւն մը: Անգլիոյ հանգուցեալ Վեհ. Վիքթորիա Թագուհին՝ իր մահէն քանի մը տարի առաջ, իբր վարձատրութիւն աւոր մատուցած գնահատելի ծառայութիւններուն՝ պատուած էր զինքը «Սըր» տիտղոսով:

«Գահիրէ, Երուսաղէմ, Դամասկոս, Պէյրութ եւ Զմիւռնիա, ուր այցելած եմ վերջերս, պիտի ունենան իրենց նուիրակները այս ժողովին մէջ, որ պիտի բացուի Ապրիլ 26ին եւ պիտի տեւէ մինչև ամսուան վերջը: Հնդկաստան, Չին եւ Ճապոն ալ պիտի զրկեն պատուիրակներ:

«Մայրաքաղաքիս ամերիկեան երկու ծանօթ հաստատութիւններն ալ՝ Բօպէթթ Գօլէճ ու Սկիւտարի Աղջկանց Գօլէճը, և Պէյրութի Ամերիկեան Գօլէճը՝ պիտի ունենան իրենց ներկայացուցիչները:

«Ժողովին ներկայ պիտի գտնուին Աւետարանի պաշտօնեաներ, կրթական մեծ հաստատութիւններու նախագահներ, բողոքականներ, բողոքականներ, լրագրի խմբագիրներ, վաճառականներ եւ ուրիշ նշանաւոր ուսականաւոր անձնաւորութիւններ, որոնք պիտի խօսին եւ աղօթեն երիտասարդներու բարոյական ու հոգեւոր կեանքի զարգացման եւ ազնուացման համար:

«Երկրորդ մեծ ժողով մը պիտի գումարուի Զայսթ (Հոլանտա) գիւղաքաղաքին մէջ Մայիս 3ին, եւ պիտի վերջանայ նոյն ամսուան 7ին»:

Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ ալ գոյութիւն ունին համանուն կրօնական Ընկերակցութիւններ, որոնցմէ մայրաքաղաքիս Ե. Ք. Ընկերակցութիւնը կազմուած է 1881 Հոկտ. 1ին:

Գ. Ս. Գ.

ՇԱԲԹՈՒԱՆ ՆՕԹԵՐ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐՈՒ

ԽՆԴԻՐԸ

Այս միջոցին Բեդերսպուրկ գտնուող եկեղեցական պատգամաւորութեան եղած զեկուցումէն զատ, Գալկազ պաշտօնական թերթին մէջ ալ վերջերս եղած հրատարակութենէ մը կը հասկցուի որ, կայսրը ընդունած է Հայոց եկեղեցապատկան կալուածներու խնդրին վերաքննութիւնը: Գալկազի այդ հրատարակութիւնը ամէնէն յուսալից տեղեկութիւնն է, որովհետեւ այդ թերթին է որ ժամանակէ մը ի վեր ամէնէն առաջ կը հաղորդէ եկեղեցական եւ դպրոցական խնդիրներու վերաբերեալ պետական կարգադրութիւնները, հետեւաբար իր տուած վերաքննութեան լուրն ալ կրնայ նկատուիլ իբրեւ նշան՝ նախորդ ծրագրին հիմնական բարեփոխութեան, որովհետեւ երբ անգամ մը ձեռնարկուի այդ վերաքննութեան, անկարելի է որ ուշադրութենէ վրիպին Ս. Կաթողիկոսին եւ Պոլսէն եպիսկոպոսներու խնդրագիրներու միջոցաւ բացատրուած օրինական եւ իրաւաբանական կէտերը, որոնց զօրութեամբ Ռուսահայ եկեղեցիները պէտք է իրաւունք ունենան իրենց պատկանող կալուածներու մատակարարութեան: Դինչպէս կ'երեւայ, վերաքննութեան խնդիրը, Բեդերսպուրկի մէջ Պետական կամ Նախարարաց Խորհուրդին ուշադրութեան ներկայացնելէ առաջ կուվկասի փոխարքային կողմէ քննուելով տեղեկագրուելուն պիտի սպասուի, ինչպէս եղած էր ժամանակին ալ, երբ Կովկասի կառավարիչ իշխան Կալիցին, ինք ներկայացուց գրաւման առաջարկը Բեդերսպուրկի պետական իշխանակներուն:

ԼԱՋԱՐԵԱՆ ԻՇԵԱՆԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

Բեդերսպուրկէն Մարտ 24ին իշխան Արամելիք Լաղարեան հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է Տփլիսի քաղաքագլուխ Պրն. Վերմիլեանցին, հրատարակելու արտօնութեամբ. —

Տ. Տ. Ներսէս եպիսկոպոսէն ու Մեսրոպ վարդապետէն կազմուած Հայ հոգեւոր Պատգամաւորութեան Բեդերսպուրկ հասած օրէն ի վեր, ես ինքզինքիս պարտք սեպեցի իրենց ընծայել ամէն տեսակ կարելի օգնութիւն: Երկամսեայ միաբան գործունէութեան արդիւնքը բոլորովին զոհացուցիչ է հիմա, Պատգամաւորութիւնը յաճախակի զիմուծներ ըրաւ Մ. Վիդգէի, որ մեծ ուշադրութեամբ քննեց խնդիրը: Մ. Վիդգէ Պատգամաւորութեան բերած Յիշատակագիրը ներկայացուց Նախարարաց Մասնախումբին: Յիշատակագիրը յօրինուած էր ու կառավարութեան ներկայացուած՝ 1904 Դեկտ. 12 թուակիր Ուքազի հիմին վրայ: Մ. Վիդգէ Մարտ 22ին ալ ընդունելով Հայ հոգեւորական պատգամաւորները, ծանոյց անոնց որ, այս մօտ ժամանակներս վերաքննութեան պիտի ենթարկուի Յունիս 12ի օրէնքը՝ Հայ եկեղեցիի կալուածներու եւ ստացուածքներու մասին, պիտի կանոնադրուի դպրոցական խնդիրը, ու ստրագրուած Հայ հոգեւորականներու գործը պիտի վճռուի:

ԱՐԱՄԵԼԻՔ ԼԱՋԱՐԵԱՆ

Ռուս թերթն ալ կը ծանուցանէ թէ, «Շատ մօտ առնենք, Նախարարական Մասնախումբը պիտի վերաքննէ Հայոց եկեղեցական կալուածներուն վարչութեան խնդիրը»:

×

Վսեմ. Պօղոս փաշա Նուպարի հաստատելիք առեւարական եւ երկրագործական բարձրագոյն վարժարանը, որուն մասին գրած էինք արդէն, տարեկան 2000 ոսկիի մշտնջենական հասոյթ մը պիտի ունենայ: Պօղոս փաշա Եւրոպայէ տեղեկագիրներ բերել տուած է եւ կ'ուսումնասիրէ զանոնք՝ վարժարանին տրուելիք կազմակերպութեան համար: Տեղին իտալական վարժարանները կ'այցելէ ուսումնասիրելու համար անոնց ուղղութիւնը. կը կարծուի թէ անոնց ծրագիրը պիտի ունենայ իր վարժարանը:

Պ Ա Տ Ե Ր Ա Ջ Մ Ը

Կ Ա Ց ՈՒ Թ Ի Ի Ն Ը

Չկարծուիր թէ ծովակալ Թօկօ Ֆորմօ-
զայի առջեւ պիտի մլէ վճռական ծովա-
մարտը Ռուսերու դէմ: Ֆօքիէն եւ Պաշինե-
ղուցներուն առջեւ կ'սպասեն ճարտնական
պահականաւերը որոնք Ռուսերու անցքը
պիտի ձանուցանեն ճարտնական նաւատոր-
մին: Այս է ահա ճարտնցիներու ընելիքը
Ֆորմօզայի առջեւ, եւ ռուս նաւատորմին
Ֆորմօզայէն անջնաւ կերպով անցնիլը զար-
մանք չպիտի պատճառէ: Քանի որ ռուսերը
չինական ջուրերը չ'տան, Վրեմն ամէն վայր-
կեան թշնամիին յարձակումին պատրաստ
ըլլալու են, մանաւանդ թէ, այդ ջուրերուն
մէջ չինական բազմաթիւ առագաստանաւեր
կ'երթեւեկեն որ գիշեր ատեն կա'մ բնաւ
լոյս չեն վառեր եւ կամ շատ աղօտ լոյս մը
ունին միայն: Ռուսերը այդ նաւերուն պա-
տահած ատենին, զանոնք թորփիլանաւ
կարծելով ամէն անգամ ալ իրենց ելեկտրա-
կան լուսարձակները անոնց վրայ փոխ
ուղղեն: Տարակոյս չկայ որ ռուս Արմա-
տային ճամբուն վրայ գտնուող չինական
այդ խեղճ նաւերուն մեծ մասը վայրկեանա-
պէս ծովամոյն կ'ըլլան, որովհետեւ Ռուսերը
անխնայ պիտի ընկղմեն իրենց մօտ տեսած
այդ տեսակ նաւ մը որ չհեռանար անմիջա-
պէս: Յարգ անանկ կ'երեւաւ որ ճարտնցի-
ները իրենց խարսխատեղին մօտ պիտի յար-
ձակէին ռուս նաւատորմին վրայ եւ հոն տե-
ղի պիտի ունենար վճռական մարտը. բայց
Ամոյէ հեռագիր մը ծանոյց թէ երկու թըշ-
նամի տորմիդները Ամոյի նաւահանգիստին
առջեւ պիտի հանդիպին իրարու: Ամոյ Ձի-
նու ցամաքին եւ Ֆորմօզա կղզիին միջեւ
Ֆօքիէն նեղուցին մէջ չինական կղզի մըն
է. Հետեւաբար ճարտն պիտի արգիլէ որ
ռուս նաւաբաժինը չ'մտնէ Արեւ. Չինական
ծովուն մէջ: Այս տեղին մէջ ճարտնական

բազմաթիւ պահականաւեր կան, բայց ցարդ
լուր չառնուեցաւ թէ ճարտնական նաւա-
տորմը երեւցած ըլլայ Ամոյի մօտերը:

Մանչուրիոյ մէջ դէպքերը նուազ կարե-
ւոր են: Աննչան ընդհարումներ տեղի կ'ու-
նենան միայն հեծելազօրքերու միջեւ եւ
ո եւ է գիւղ մը կամ կը գրաւեն կամ կու-
տան: Ռուս սպարապետ Ջօր. Լինէվիչի բա-
նակետը կը տարածուի Կոնչուլինկէ մինչեւ
Կօտսիաղան, 25 քիլոմէրը դէպի հարաւ:
Չկարծուիր որ Լինէվիչ մնալ ուզէ Ֆէնկվայի
հիւսիսային երկրին մէջ: Բայց կարելի է
նաեւ որ ռազմային ճակատին մօտ գտնուե-
լու համար միայն փափաքի ասոր:

* Ապագայ մեծ ծովամարտին մասին
կ'ըսուի նաեւ՝ հիմալուհիմա նաւամարտ տեղի
չպիտի ունենայ: Ծովակալ Րօթտեպօլէնքի
Գ. նաւաբաժինն միանալէ վերջը, պիտի
աշխատի Վլատիվոդոքք հասնիլ, այդ քա-
ղաքը պաշտպանելու եւ գործողութեանց ա-
պահով յենակէտ մը ունենալու համար: Իսկ
ծովակալ Թոկոյի շահը կը պահանջէ չհե-
ռանալ իր երկրին ծովեզերեայ ամուր վայ-
րերէն: Վճռական ծովամարտը պիտի մղուի
ճարտնի ծովուն մէջ:

* Մարէշալ Օյամա վերջացուցած է իր
պատրաստութիւնները, մօտ ատենէն յար-
ձակողականի մը սկսելու համար:

* Ռուսական կարգ մը յաճախողներ
կիրակի իրիկուն անցան Ֆորմօզայի առջեւ,
առանց կանգ առնելու:

* Կէնսանի եւ Քօրէայի մէջ պաշարման
վիճակ հրատարակուեցաւ: Ասոր պատճառ
կը կարծուի սա ենթադրութիւնը թէ՝ Վլա-
տիվոդոքքի ռուս նաւաբաժինը Պաթիկեան
նաւաբաժինն մօտեցած ատեն նաւահանգիս-
տէն դուրս ելլելով պիտի յարձակի Կէնսանի
վրայ:

ՏԵՐ ԵՆ ՏԵՐԵՆ

Հ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

Տպագ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Պապը Ալի Եւսսեսի Իգսամ լրագրին դիմ քիւ 38

Չեռփի, ոսփի եւ ձեռփի ու ոսփի
միանգամայն մեքենաներ
կը գտնուին

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կարի մե-
քենայի մնայ, բայց էտկան կէտն է լաւ մեքենայ
մը ոնենալ, որ վհետեւ լաւ մեքենայ մը անթիւ
եւ անհամար ծառայութիւններ կը մատուցանէ, մինչ-
դեռ գէշ տեսակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց
եւ տաղտուկի աղբիւր մըն է :

Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՛

Ս Ի Ն Կ Է Ր Ի

մեքենան լաւագոյնն է . այս մեքենան ամենէն ա-
ւելի կատարելագործուածը, հաստատունը եւ դիւ-
րագործածելին ըլլալուն՝ բովանդակ աշխարհի մէջ-
ամէն ոք Սինկերի մեքենաները կը գնէ :

Սինկերի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկեր Ընկերութեան վաճառ-
տուներուն մէջ՝

ԲԵՐԱ, Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լիսէին դիմաց .

ԿԱԼԱԹԱ 1. Սինկեր խան, Թիւնէլին ետեւը .

2. Դարաքէօյ, Թրամվէյին կայարանին դիմաց .

ՊՈԼԻՍ 1. Սուլթան համամ .

2. Սուլթան Պայազիտ .

(31—50)

Դասերը եւ նորոգութիւնները ձրի .

Կասաբեալ երաշխաւորութիւն

Մասնահիւղեր գաւառներու բոլոր ֆաղափներուն մէջ

Ս Ի Ն Կ Է Ր Ի
ՇԱՐՔԱՅԻՆ

Ակռայի հիւանդութեան որ եւ է տեսակը՝ ցաւ մըն է՝ որուն զիմադրել անհնար է, և որ մարդուս կեանքը կը դառնացնէ: Ու անոր դարմանումին տեսակներն ալ՝ կը վերաբերին արուեստի մը՝ որ ամէնէն փափուկներէն է արուեստներուն: Ո եւ է ատամնա-ոյժ՝ ատամնաբոյժ է: Բայց ամէն ատամնաբոյժ չի կրնար զոհացուցիչ կերպով կատարել ակռայի դարմանում: Պէտք է ուրեմն զիմել ատամնաբոյժի մը՝ որ վստահութիւն ներշնչած ըլլայ ամէն կերպով:

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Հաստատուած կարողութիւն մը ձեռք բերած է այս մասին:

Կատարեալ դարմանում ամէն տեսակ ակռաներու: Մասնաւոր յաջողութիւն արհեստական ակռաներու ղետեղման: Բնականին անթերի գեղեցկութեամբ: Տարիներէ ի վեր ձեռք բերած իր յաջողութիւնը եւ յաճախորդներու կողմէ գտած ընդունելութիւնը՝ լաւագոյն երաշխաւորութիւններն են՝ որ ակռայի կողմէ ո եւ է նեղուող՝ զիմէ Արամ Գարագաշի՝ վստահութիւն յուսացածէն աւելի գոհ պիտի մնայ:

Կը գտնուի առտու կանուխ Սկիւտար իճատիէ իր բնակարանը, եւ ամէն օր-4էն մինչեւ 11:30, Պլաշ Պանէ Դարու, Պին-Պիր Զէշիտի դիմացը: Եւ կիրակի օրեր՝ ժամադրութեամբ:

(8- 30)

Թ Է յ մ ի գ ն է ֆ

ԱՌԱՆՑ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՅՑԵԼԵԼՈՒ

Կ.ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Կ. Պալիս, Ճէլալ Պէյ խանի տակ, քիւ 40

Ո Ւ Ր Պ Ի Տ Ի Գ Տ Ն Է Ք

Կերով եւ զարդարուն տուփերով

եւ անհամեմատ աման պիտի

ԱՄԵՆԱՃՈՒՄ ՄԹԵՐՔ ՄԸ

Հնդկաստանի, Ճաւայի, Սէյլանի, Զինաստանի

Թ Է Յ Ե Ր Ո Ւ

Եւ մանաւանդ մասնաւորա-
պէս ներածուած **Զարդարական Թէյ**

ԳԱԽԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՄԵՐ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԸ ՓՆՏՈՒԵՑԷՔ

Բոլոր ԹէՅ ծախողներու քով

22-50

ՔՐԻՍՏՈՍ

ՀԱՆՈՒՆ

Ազգային, Գիտական, Գրական եւ Քաղաքական

ԻԳ. ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 16

||

16 ԱՊՐԵԼ 1905

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՏԻ

ԸՆԹԱՑԻԿ ՆԻԻԹԵՐ. — 100,000

ԱԼԵԲՍԱՆԴՐ ՍԵՐԿԵԻԻԶ ԲՈՒՇԲԻՆ

ՀԱԻԱՏԲԻ ԱՌՆՁՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌՈՂՁՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ. —

Քրիստոսի բժշկական հրաշքերը

(Թարգմ. Ս. Պ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ)

ՄԵՐ ՈՐԲԱՆՈՅԸ

ՂԱԶՍՐՈՍ

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՆԵՐ

ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՁ ՄԸ՝ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԷՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐԲԱՆ ԵՒ ԻՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՅԱԿՈԲՈՍ ՃԷՃԻԶԵԱՆ

ՀԱՅԿ ԱԳՈՆՑ

X.

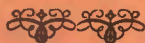
ՏՕԲԹ. ՈՒԻԼԵԸՄ ՊԱՐԹԸՆ

Մ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ԵՂԷՇԷ՛ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՄԻՀՐԱՆ

ԷԼԻԶ

Հատը 40 փաթա

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Գիրութիւն մը ընծայելու համար մեր բաժանորդներուն՝ իրենց վրէժաւորներուն համար, եւ ամէն անոնց՝ որոնք կ'ուզեն բաժանորդագրուիլ թերթիս՝ ստորեւ կը հրատարակենք անունները մեզ գաւառական գործակալներուն՝ որոնց կրնան դիմել իրենց հաշիւներուն վրէժաւորան կամ բաժանորդագրուելու համար:

Աճափա. — Հայկազն հփ. Խանդավառ

Ատաբազար. — Ստեփան հփ. Սափրիչեան

Ատանա. — Խաչատուր հփ. Մինասեան

Երզնկա. — Յարութիւն հփ. Տօնաթոսեան

Իգմիր. — Կարապետ հփ. Մաշկանեան

Խարբերդ

} — Աշուր հփ. Նուսուֆ

Մաճուրէթ-Իւլ-Ազիզ

Կիւրիս. — Վեր. Գեորգ Տեմիրճեան

Մալաթիա. — Տ. Գրիգոր Քահ. Թաշճեան

Մարզուան. — Գեորգ հփ. Կիւլեան

Նիկոմիդիա. — Վեր. Փառնակ Իսկենճեան

Ուրֆա. — Սողոմոն հփ. Գնանեան

Պարտիզակ. — Հազարոս հփ. Դանչեան

Պրուսա. — Մարթէն հփ. Նիկողոսեան եւ Վեր. Նիկա Շամիկեան

Պէրսիս. — Մկրտիչ հփ. Պողոսեան

Պիթլիս. — Խաչիկ հփ. Վարդանեան

Ռօտտաթօ. — Միհրան հփ. Դուզուֆէպապեան

Սամսոն. — Պողոս հփ. Սիմոնեան

Սըվազ. — Մանուկ հփ. Տիպեան

Վան. — Խաչիկ հփ. Լեւոնեան

Տիարպէթիւր. — Յովհաննէս հփ. Միքայիլեան